

Zgodnji razvoj jezika v naravi

Praktični priročnik

Zgodnji razvoj jezika v naravi

Early **L**anguage **D**evelopment **i**n **N**ature

Praktični priročnik

Izdajatelj:

CENTER ŠOLSКИH IN OBŠOLSКИH DEJAVNOSTI (CŠOD)
Frankopanska 9
1000 Ljubljana
info@csod.si
www.csod.si
+386 1 2348 601

Odgovorna oseba: Branko Kumer, direktor

Uredniška skupina:

Irena Kokalj, CŠOD
Barbara Kejžar, CŠOD
Carla Sack, Universitätstadt Marburg
Sue Waite, Jönköping University
Per Olof Gunnar Askerlund, Jönköping University
Martin Vollmar, bsj Marburg

Avtorji prispevkov (po abecednem vrstnem redu):

Ajdinović Barbara, Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju, Slovenija (osnovna šola)
Bratec Jasmina, Osnovna šola Slivnica pri Celju, Slovenija (osnovna šola)
Bruss Carolin, Anneliese Pohl Kindertagesstätte, Marburg, Nemčija
Dietrich Ines, Marburger Waldkindergarten, Nemčija (vrtec)
Dražumerič Tjaša, Osnovna šola Litija, Slovenija (osnovna šola)
Eliasson Susanne, HallonEtt AB, Jönköping, Švedska (vrtec)
Krajnc Tanja, Vrtec pri Osnovni šoli Voličina, Slovenija (vrtec)
Leipold Lisa-Marie, Kindertagesstätte 'Weißer Stein' Stadtallendorf, Nemčija (vrtec)
Letmade Cordula, Grundschule Wohra, Nemčija (vrtec)
Levičar Aljaž, Vrtec Galjevica, Ljubljana, Slovenija (vrtec)
Mlakar Matej, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, Slovenija
Möschet Marissa, Bildungstätte am Richtsberg, Nemčija (center za popoldansko varstvo)
Nachtwey Brigitta, Regenbogenschule Ebsdorf-Leidenhofen, Nemčija (osnovna šola)
Pachmann Mathias, Kindertagesstätte 'Weißer Stein' Stadtallendorf, Nemčija (vrtec)
Pedraza Anna-Maria, HallonEtt AB, Jönköping, Švedska (vrtec)
Pintar Petra, OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica, Slovenija (osnovna šola)
Saarnak Ingegerd, Förskolan Pärllugglan, Jönköping, Švedska (vrtec)
Strid Thina, Råslättsskolan, Jönköping, Švedska (osnovna šola)
Sirak Maja, Osnovna šola Litija, Slovenija (osnovna šola)
Šoba Ana, OŠ Miklavž na Dravskem polju, Slovenija (osnovna šola)
Tisov Tjaša, OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica, Slovenija (osnovna šola)
Weber Bente, Regenbogenschule Ebsdorf-Leidenhofen, Nemčija (osnovna šola)
Zidanšek Nastja, OŠ Slivnica pri Celju, Slovenija (osnovna šola)
Zinser Annette, Grundschule Wohra, Nemčija (osnovna šola)

Fotografije: Fotografije so posneli učitelji pridruženih partnerjev v času projekta.

Naklada: 100 izvodov

Lektoriranje angleške različice

Terry T. Jackson

Oblikovanje:

Design Demšar d.o.o.

Priročnik je nastal v okviru projekta Early Language Development in Nature – ElaDiNa (Erasmus+ KA2 Strategic Partnership), ki ga financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjeva in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali CMEPIUS-a. Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti organ, ki dodeli pomoč.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
37:81'232(035)

ZGODNJI razvoj jezika v naravi = Early Language Development in Nature : praktični priročnik / [uredniška skupina Irena Kokalj ... [et al.] ; avtorji prispevkov (po abecednem vrstnem redu) Ajdinović Barbara ... et al.] - Ljubljana : Center šolskih in obšolskih dejavnosti, 2023

ISBN 978-961-95963-4-0
COBISS.SI-ID 164892419

Vsebina

Uvod	7
Poglavje I: Strategije za spodbujanje razvoja jezika	13
- Kako spodbuditi učenje jezika pri otroku?	14
- Strategije za spodbujanje razvoja jezika	17
Poglavje II: Projekt ELaDiNa (Early Language Development in Nature) v praksi!	25
- Splošna priporočila in pregled izbranih dejavnosti	26
- Izbrane dejavnosti v naravnem okolju	30
1. Lov na zaklad	30
2. Vrečka z zakladom iz narave	32
3. Dotakni se tega	34
4. Detektiv	35
5. Poišči pravi list	36
6. Poimenuj me	37
7. Odkrivanje skrivnosti z ogledalom, okvirjem, daljnogledom in povečevalnimi stekli	38
8. Igra črk	40
9. Iskanje črk	41
10. Gozdne veje	42
11. Barve v gozdu	43
12. Poišči me	45
13. Odpravimo se raziskovat s povečevalnim steklom	46
14. Poiščite in opišite podobnosti med stvarmi, ki jih najdemo v naravi	47

15. Ples jesenskih listov	48
16. Lesene karte	50
17. Ena stvar mora stran	52
18. Številke	53
19. Mandala	55
20. Razvrsti	56
21. Vzorec! Naredi kot jaz!	57
22. Matematični izziv	58
23. Uporaba majhnih vsakdanjih trenutkov: Slikanje z blatom	59
24. Zgradite svoje bivališče	60
25. Domišljajska škratova hiša	62
26. Igra s frnikolami	63
27. Posnemajte žival	65
28. Kamni, ki pripovedujejo zgodbe	66
29. Izdelava knjige	67
30. Raziskovanje s čopičem in vodo	69
31. Pravljični junaki iz naravnih materialov	71
32. Snežne maske	72
33. Race	73
34. Najdaljši stavek	75
35. Čarobna palica	76
36. Naš ritual: poslušaj, pridruži se, bodi del dogajanja!	78

Uvod

„Kaj je to?“ „Zakaj je tako?“ Otroci nam ves čas postavljajo takšna vprašanja, ko se z njimi sprehajamo v naravi. Vedno so radovedni, vendar obenem ne poznajo pravih izrazov in si ne znajo razložiti številnih pojavov, ki jih obdajajo.

„Poglej, tam je luna! Ne bi morala zdaj spati?“ vzklikne petletni Aleks, navdušen nad močnimi sončnimi žarki, ki prosejajo skozi gozdno listje. Z drugimi vrstniki in vzgojiteljico poskuša poiskati najboljšo možno razlago za ta presenetljiv, neznan pojav. Drug drugemu pripovedujejo zgodbe in celo pojejo pesmice o luni.

Narava je polna besed, ki omogočajo tudi številne priložnosti za govor. Pripovedujejo se zgodbe, postavljajo se vprašanja, iščejo se pojasnila. Otroci se ob srečanju z naravo opogumijo in spregovorijo. **Narava je tako posebno okolje za razvoj govora** prav zaradi živahnosti in raznolikosti naravnih pojavov in bitij, možnosti za gibanje in posebne atmosfere, ki vlada v njej.

In prav razvijanje tega potenciala za razvoj jezika v naravnem okolju je bilo glavno poslanstvo našega projekta *ELaDiNa – Early Language Development in Nature*. Natančneje je **projekt združil dve temi, ki sta za kontekst zgodnje vzgoje in izobraževanja izjemno pomembni: razvoj jezika in dejavnosti, ki jih otroci izvajajo v naravi.** **Osnovna ideja projekta je bilo pripraviti nov splošni pristop za zgodnji razvoj jezika v naravi** na podlagi izkušenj in strokovnega znanja projektnih partnerjev. Učenje v naravi in z naravo je ena od razsežnosti povezovanja izobraževalnih programov z realnim življenjem, saj obstoječi dokazi kažejo, da je tovrstno povezovanje neposredno povezano z očitnim povečanjem kakovosti in učinkovitosti izobraževanja.

Kaj je projekt ELaDiNa?

ELaDiNa (Early Language Development in Nature) je projekt strateškega partnerstva Erasmus+ KA2 (2021–2023), v okviru katerega se obravnavajo možnosti razvoja in spodbujanja jezikovnih spretnosti v naravnem okolju za otroke, stare od 3 do 7 let.

Razvoj jezika je nedvomno eden od ključnih procesov, povezanih s splošnim razvojnim procesom in uspešno kariero na področju vzgoje in izobraževanja. Pomembni koraki, ki se za usvajanje jezika izvedejo v predšolskem obdobju, so namreč temelji za dober začetek v šoli. Vendar pa je na področju vzgoje in izobraževanja (tako glede pravilnikov kot tudi v praksi) nujno razumeti tudi, da imajo nekateri otroci težave z zgodnjim učenjem jezika, njihov razvoj jezika pa je v zaostanku, zlasti če ti otroci prihajajo iz prikrajšanih okolij. **V okviru tega projekta si prizadevamo razviti jezikovno podporo pri doživljanju narave, ki je potencialno lahko precejšnja. Dokazane koristi učenja na prostem za otroke, npr. krepitev njihove radovednosti in avtonomije in pridobivanje izkušenj iz prve roke, kar služi kot osnova za kognitivni, socialni in telesni razvoj, ter spodbujanje dobrega počutja in zdravja otrok je mogoče obogatiti in povezati s posebnim poudarkom na zgodnjem razvoju jezika.**

V zadnjih letih se je izkazalo, da ima izobraževanja v naravi velik potencial za spodbujanje jezikovnega razvoja otrok, čeprav je bil ta potencial doslej zanemaren. Ko otroci dobijo priložnost in prostor za gibanje v naravnem okolju, **se lahko vzbudi njihova radovednost, ki jo lahko nato tudi potešijo, spodbudi se njihova domišljija, zadovolji pa se tudi njihova želja po gibanju in izpolnjevanju njihovih želja. V takšnih okoliščinah se otrokom omogoči intenzivna komunikacija.** Namen projekta je bil prepoznati te priložnosti in jih izkoristiti, da bi otrokom pomagali pri učenju in izboljšanju njihovih jezikovnih spretnosti.

Takšen pristop je nov in neverjetno podcenjen, čeprav so pristopi na prostem na splošno dobro znani in splošno priznani. **Glavne dejavnosti v okviru projekta** so bile naslednje:

- razvijanje, preizkušanje, ocenjevanje in razpravljanje o modelu „Zgodnji razvoj jezika v naravi“ z mednarodnim strokovnim osebjem iz akademskih in praktičnih delovnih področij,
- usposabljanje mednarodne skupine pedagogov in učiteljev,
- usposabljanje inštruktorjev iz različnih držav,
- uvedba izvajanja pristopa v vsaki partnerski regiji,
- priprava priročnikov za podporo pedagogom,
- razširjanje pristopa z nadaljnjim izobraževanjem pedagogov, predšolskih vzgojiteljev in učiteljev razrednega pouka,
- izmenjava izkušenj na mednarodni konferenci in različnih nacionalnih dogodkih.

Rezultati vseh teh projektnih aktivnosti so predstavljeni v štirih različnih dokumentih:

- **Generični model na novo razvitega pristopa ELaDiNa**, ki je oblikovan kot sklop instrumentov, protokolov, postopkov, gradiv in študij primerov o izvajanju učenja na prostem za razvijanje jezika (pismenost, govorjenje) ter drugih kompetenc za otroke v starosti od 3 do 7 let. Ta model otrokom zagotavlja inovativne priložnosti za razvijanje in krepitev različnih kompetenc na področju jezika ter drugih temeljnih spretnosti.
- **Teoretični priročnik**, ki se osredotoča na teoretične kontekste pristopa „Zgodnji razvoj jezika v naravi“. Priročnik vsebuje ugotovitve procesa intelektualne izmenjave v okviru projekta, teoretični del ter oceno praktičnih poskusov na terenu.
- **Praktični priročnik**, v katerem so zbrana orodja, metode in smernice pristopa „Zgodnji razvoj jezika v naravi“, ki so nato pojasnjeni tudi prek izbranih dejavnosti, ki jih je mogoče izvajati v naravi.
- **Program usposabljanja**, ki ga je razvilo in izvedlo 40 učiteljev iz partnerskih držav, ki so pridobili nova znanja in veščine o tem, kako razvijati jezik v naravi in kako to znanje prenesti na druge strokovnjake.

Kdo stoji za projektom ELaDiNa?

Vodilni partner: Center šolskih in obšolskih dejavnosti – CŠOD (Slovenija), <https://www.csod.si/>

Projektni partnerji:

- Zavod RS za šolstvo (Slovenija), <https://www.zrss.si/>
- Jönköping University (Švedska), <https://ju.se/en/>
- Universitätsstadt Marburg (Nemčija), www.marburg.de/portal/startseite.html
- bsj Marburg (Nemčija), www.bsj-marburg.de

Pridruženi partnerji – osnovne šole in vrtci/vzgojnovarstveni centri iz partnerskih držav:

- HallonEtt AB, Jönköping, Švedska (vrtec),
- Förskolan Pärlugglan, Jönköping, Švedska (vrtec),
- Råslättsskolan, Jönköping, Švedska (osnovna šola),
- Marburger Waldkindergarten, Marburg, Nemčija (vrtec),
- Grundschule Wohra, Wohra, Nemčija (osnovna šola),
- Regenbogenschule Ebsdorf-Leidenhofen, Ebsdorfergrund, Nemčija (osnovna šola),

- Bildungsstätte am Richtsberg, Marburg, Nemčija (center za popoldansko varstvo),
- Kindertagesstätte 'Weißer Stein' Stadtallendorf, Stadtallendorf, Nemčija (vrtec),
- Städtische Kindertagesstätte Schröck, Marburg, Nemčija (vrtec),
- Anneliese Pohl Kindertagesstätte, Marburg, Nemčija (vrtec),
- Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica, Slovenija (osnovna šola),
- Osnovna šola Slivnica pri Celju, Slovenija (osnovna šola),
- Osnovna šola Litija, Slovenija (osnovna šola),
- Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju, Slovenija (osnovna šola),
- Vrtec pri Osnovni šoli Voličina, Slovenija (vrtec),
- Vrtec Galjevica, Ljubljana, Slovenija (vrtec).

Kako je nastal praktični priročnik

Poleg tega, da se nam je zdelo pomembno razviti poseben generičen model za zgodnji razvoj jezika v naravnih okoljih, s teoretičnim ozadjem v aktualnih raziskavah in z relevantnimi teoretičnimi dognanji, smo se zavedali tudi **pomena kakovostnega usposabljanja in kvalitativnega prenosa našega teoretičnega pristopa v prakso**. Zato smo posebno pozornost namenili **organizaciji in izvajanju kakovostnega usposabljanja za pedagoge iz naših pridruženih projektnih partnerskih ustanov iz vseh partnerskih držav: Slovenije, Nemčije in Švedske**.

V usposabljanje, ki je podrobneje predstavljeno v Programu usposabljanja ELaDiNa, smo vključili 40 pedagogov iz vrtcev in malih šol, osnovnih šol in centrov za popoldansko varstvo v izbranih državah. V celotnem programu usposabljanja smo se še posebej osredotočili na spremljanje, ocenjevanje in samorefleksijo udeležencev, da bi lahko ustrezno ocenili kakovost prenosa našega pristopa v prakso ter njegove praktične posledice.

Ob koncu programa usposabljanja smo udeležence prosili, naj uporabijo znanje, ki so ga pridobili v vsakodnevni praksi. Za otroke so pripravili dejavnosti, ki so vsebovale ključne elemente našega pristopa ELaDiNa in ki so jih nato skupaj z otroki tudi preizkusili. Najboljši primeri so predstavljeni v tem praktičnem priročniku.

Kako uporabljati ta priročnik

V kratkem uvodu ste se lahko seznanili z glavnimi idejami, cilji in ključnimi rezultati našega projekta ELaDiNa – Early Language Development in Nature, da bi tako pridobili širši kontekst in pomemben vpogled v naslednje poglavje.

Prvo poglavje nudi vpogled v relevantne teoretične smernice in navodila za spodbujanje priložnosti za učenje jezika v naravnih okoljih, s posebnim poudarkom na strategijah za spodbujanje jezika. V naravnih okoljih so prisotne številne priložnosti, v okviru katerih se lahko spodbuja razvoj jezika. Če želite te priložnosti spremeniti v resnične trenutke učenja jezika za otroke, pa jih morate najprej znati prepoznati in jih nato tudi ustrezno jezikovno podpreti.

Drugo poglavje vsebuje izbrane načrte aktivnosti, ki so jih pripravili udeleženci našega programa usposabljanja. Poglavje se začne z nekaj splošnimi priporočili in pregledom izbranih dejavnosti, ki vključuje tudi najpomembnejše spodbude v podporo zgodnjemu razvoju jezika v naravi. Splošnemu uvodu sledijo izbrani praktični primeri, kako podpreti zgodnji razvoj jezika v naravnih okoljih.

Poglavje I

Strategije za spodbujanje razvoja jezika

Kako spodbuditi učenje jezika pri otroku?

V naravnih okoljih so številne priložnosti, pri katerih se lahko spodbuja razvoj jezika. Če želimo, da se te priložnosti spremenijo v resnične trenutke učenja jezika za otroke, pa jih morajo pozorni spremljevalci ali drugi pomembni odrasli najprej znati prepoznati, se odločiti, katere izmed njih bodo uporabili, nato pa jih tudi ustrezno jezikovno podpreti.

Prav tako moramo razumeti, da razvoja jezika ne spodbujajo le dejavnosti. Le rahločuten in odziven dialog med in/ali po aktivnosti sami jih spremeni v uspešne priložnosti, pri katerih se otroci lahko učijo jezika. Otroci v procesu usvajanja jezika potrebujejo ustrezne partnerje za dialog, ki so seznanjeni z umetnostjo spodbujanja jezika, tehnikami modeliranja in drugimi strategijami za spodbujanje jezika ter se rahločutno odzivajo na verbalne ali neverbalne izjave otrok. Takšno oblikovanje in podpora pri pogovoru odločilno vplivata na to, ali tovrstne dejavnosti ugodno vplivajo na otrokovo usvajanje jezika.

Jezikovni razvoj otrok je odvisen od odraslih partnerjev v dialogu

Kot je podrobneje opisano v našem teoretičnem priročniku, se **lahko jezikovno usvajanje otrok razvije le v tesni interakciji z drugimi ljudmi in je v veliki meri odvisno od specifičnega okolja, ki spodbuja razvoj jezika in otroke vabi h govoru.** Poglobitev v jezik ali izpostavljenost jeziku le v pasivni obliki (npr. prek filmov, radia ali drugih digitalnih medijev) ni primerna. Usvajanje jezika je kompleksno prepletanje prirojenih, bioloških predpogojev in jezikovne spodbude s strani okolja, tj. popolnoma vzajemen, interaktiven kontekst. V tem kontekstu otrok začne govoriti na podlagi komunikacije s skrbniki, ki je potrebna za razvoj. Pri uporabi jezika kot orodja se otrok ne nauči govoriti zaradi jezika, pač pa zaradi družbene potrebe, saj si želi komunicirati, izmenjevati informacije s skrbniki in drugimi osebami, priti v stik z drugimi osebami in z uporabo svojega jezika nekaj doseči. Sposobnost sporazumevanja z jezikom izjemno razširja otrokove možnosti delovanja in pogajanja v družbenem in materialnem svetu, ki je navsezadnje tudi jezikovni svet. Volja do govora in potreba po komunikaciji ter vzpostavljanju stika z drugimi ljudmi sta glavni gonilni sili pri usvajanju jezika otrok. Za uspeh tega procesa usvajanja sta ponujena količina in kakovost jezika odločilnega pomena.

Za učenje govora in jezika obstajajo določeni odločilni dejavniki:

- otrokom je zagotovljeno jezikovno spodbudno okolje, ki jim ponuja različne priložnosti za govor,
- otroci lahko doživljajo intenzivne socialne interakcije s svojimi skrbniki ali drugimi pomembnimi osebami, ki se z njimi prostovoljno in pogosto vključujejo v interakcije in dialoge,
- tudi neverbalne signale otrok si razlagajo in se nanje odzivajo, saj jih prepoznajo kot poskuse komunikacije,
- otrokovi sogovorniki se ne le zanimajo za teme, o katerih se želijo pogovarjati otroci, pač pa jih namenoma povzamejo in se rahločutno poglobijo vanje,
- otroci imajo dobre jezikovne vzornike, ki jim pomagajo pri obogatitvi besednjaka in uporabi starosti primernih konstrukcij stavkov, iz katerih lahko implicitno izpeljejo slovnična pravila,
- jezik, ki je naslovljen na otroke, je prilagojen njihovim jezikovnim možnostim,
- otroci prejmejo jezikovno podporo v situacijah, ki so zanje pomembne.

Družbeno okolje ima torej ključno vlogo v procesu usvajanja jezika pri otrocih, saj lahko le ustrezna jezikovna stimulacija vodi v razvoj biološko inherentnih jezikovnih sposobnosti. Razvoj vedenja, ki spodbuja jezik, je več kot le pogovor z otroki, zlasti v poklicnem kontekstu. Zelo pomembno je namreč razmisliti o lastnem jezikovnem vedenju, optimizirati jezikovno interakcijo in zavestno uporabiti načela in strategije za spodbujanje jezika.

Kaj spodbuja jezik?

Kot je podrobneje raziskano v našem teoretičnem priročniku, številne študije analizirajo pomembne značilnosti jezika staršev za podporo otrokom pri njihovem procesu usvajanja jezika v prvih letih življenja. V teh analizah so dialoge med starši in otroki pri jezikovno dobro razvitih otrocih primerjali s tistimi pri jezikovno slabše razvitih otrocih. Ustrezne ugotovitve so bile pridobljene iz primerjave takšnih dialogov, kar zadeva vedenje in strategije, ki spodbujajo ali zavirajo govor.

Glede na ključne ugotovitve raziskav so **občutljiva zaznavanja otrokovih pobud in izrazov v kombinaciji s hitrim in ustreznim odzivom pozitivno povezana z jezikovnim razvojem otrok.** Opaziti je mogoče tudi situacije skupne pozornosti, ki podpirajo učenje jezikov, zlasti kar zadeva usvajanje pomena besed. Poleg tega sta bila kot pomembna značilnost učinkovite komunikacije prepoznana tudi intenziven odziv skrbnikov na interese otrok ter prevzemanje in nadaljevanje pogovora o temah, o katerih so se želeli pogovarjati otroci. Ta vidik je zelo pomemben, saj okrepi otrokovo nadaljnje veselje do govora in s tem povezano krepitev jezikovnih

kompetenc. Odločilno vlogo imajo tudi daljši pogovori, v katerih se izmenjuje več govorcev, ter pogosta uporaba strategij poučevanja jezika, kot so korektivne povratne informacije.

Nasprotno pa so otroci z manj razvitimi jezikovnimi spretnostmi doživeli več usmerjevalnega vedenja s strani svojih skrbnikov, z bolj nadzorovanim slogom interakcije. V procese odločanja so bili vključeni v manjši meri, prejemali pa so tudi več navodil. Njihovi skrbniki so pogosteje uporabljali eksplicitne jezikovne popravke, redkeje pa tako imenovane strategije jezikovnega modeliranja. Tudi deleži govora v dialogu niso bili uravnoteženi; namesto tega je bilo ugotovljeno, da skrbniki govorijo bistveno pogosteje. Posledično je otrokom v procesu aktivnega pridobivanja primanjkovalo intenzivne vadbe in prakse ter potrebnih povratnih informacij in odzivov.

Vedenje, ki spodbuja razvoj jezika

Iz ugotovitev raziskav je mogoče izpeljati ustrezna vedenja in strategije, ki spodbujajo razvoj jezika. Gre za temeljna načela in kompetence za izobraževanje na področju jezika, ki ga je mogoče vključiti v vsakdanje življenje. Izobraževanja in podpore na področju jezika na tem mestu ne dojemamo kot dodatnega programa v dnevni rutini, ki je časovno omejen in ki poteka le pri določenih otrocih (npr. pri otrocih s posebno potrebo po jezikovni podpori). Namesto tega se **izobraževanje na področju jezika udejanja kot univerzalno načelo in se obravnava kot presečna dejavnost, ki jo izvajajo vsi udeleženci v vsaki situaciji v vsakdanjem življenju.**

Da bi podprli razmišljanje vsakega posameznika o lastnem vedenju na področju jezika in razširili kompetence, ki spodbujajo razvoj jezika, je v naslednjih poglavjih pojasnjenih več pomembnih strategij za spodbujanje razvoja jezika. Poleg poučevanja dejavnosti v naravnem okolju, ki spodbujajo razvoj jezika, lahko s pomočjo različnih strategij tudi zavedno razvijemo interakcije, ki spodbujajo razvoj jezika.

Strategije za spodbujanje razvoja jezika

1. Zavzemite temeljno držo, ki podpira razvoj jezika

Različni premisleki glede komunikacije, na primer govorica telesa in določeni duševni dejavniki (tj. zavestno usmerjanje pogovora na način, ki spodbuja razvoj jezika), igrajo odločilno vlogo pri ustvarjanju dobrega vzdušja za pogovor, ki otroke vabi, da pripovedujejo svoje zgodbe in se pogovarjajo med seboj. V nadaljevanju so navedeni pomembni vidiki, ki jih mora partner v dialogu aktivno vzpostaviti, da ustvari primerno pozitivno vzdušje, ki lahko spodbudi tudi zaupljiv odnos. Ta odnos izraža, da smo pripravljeni sprejeti pogovor in se pri tem v celoti posvetiti otroku. Hkrati pa sporoča tudi odprtost za vse vrste prispevkov k pogovoru. Ne glede na trenutno raven razvoja otrokovega jezika bi ga to moralo spodbuditi k dialogu in sodelovanju v pogovoru.

- Počepnite do višine otrokovih oči.
- Ohranite očesni stik.
- Svojo pozornost v celoti usmerite na otroka.
- Zavzemite držo, v kateri ste obrnjeni proti otroku.
- Uporabite pritrjevalne izraze na obrazu.
- Otroka poslušajte in mu pustite, da govori.
- Ko mu postavljate vprašanja, to počnite z zanimanjem.
- Izžarevajte navdušenje nad komunikacijo.

2. Sledite otrokovemu vodenju – vzpostavite skupno pozornost

Otroci še posebej uživajo v pogovoru, če je skupna pozornost usmerjena na predmet ali temo, ki ima za otroka določen pomen. Če želite vzpostaviti takšno situacijo, mora partner v dialogu lastne ideje zadržati zase in se v celoti posvetiti otrokovim interesom. Če želite izvedeti več o temah, ki otroka zanimajo, morate vzpostaviti odnos, v katerem je pomembno opazovanje, a hkrati tudi aktivno sodelovanje. Če

nato otrokovim idejam in interesom omogočite potreben čas in prostor, se lahko njegova motivacija za pogovor bistveno okrepi. Če partner v pogovoru prezgodaj podaja namige o določenih temah, s čimer posledično vodi pogovor, bo aktivnost manj učinkovita. Otrok namreč občuti spodbudo takrat, ko pogovor sledi njegovemu procesu razmišljanja in ko čuti, da je jasno odgovoren za pogovor. To pomeni, da ta strategija pogosto predstavlja prvi korak pri razvoju dialoga.

- Opazujte, čakajte, poslušajte.
- Dojemajte otrokove interese in se osredotočite nanje.
- Pozabite na lastno vodenje pogovora in sledite otrokovemu vodenju.

3. Vzporedni pogovor in samopogovor

Ubeseditev dejanj ni pomembna le za razumevanje pomena besed, pač pa tudi zato, ker nam pomaga pri usvajanju točno določenih jezikovnih struktur. Dolgo preden otroci spregovorijo svoje prve besede, razvijejo razumevanje besed, npr. tako, da primejo predmet in večkrat slišijo določeno verigo glasov (tj. ime predmeta), ki jo lahko nato povežejo s tem predmetom. Takšen proces povezovanja tistega, kar slišijo, s konkretnimi predmeti ali situacijami je lahko uspešen le, če partner v dialogu usklajeno povezuje dejanja in jezik. Usklajenost v tem primeru pomeni, da se mora tisto, kar je izrečeno, nanašati točno na posamezno dejanje, saj se tako poskrbi za jasnost. Ta strategija je še posebej primerna za otroke, ki zaradi svoje starosti še ne govorijo aktivno, ali za otroke, ki so šele začeli z usvajanjem svojega drugega jezika in so doslej komunicirali izključno v svojem prvem jeziku. Če lastna in otrokova dejanja opišemo z jezikom, ima otrok priložnost, da se nauči nove besede in jezikovne strukture jezika.

- Spremljanje otrokovih dejanj z jezikom.
- Govorite o dejanjih, ki jih izvajate.
- To strategijo uporabljajte zlasti, ko je otrok pozoren.

4. Potrdite otrokove izjave, jih ponovite in jih razvijte

Otrok dobi pomembno potrditev, ko njegovo izjavo najprej opazimo, nato pa to opažanje tudi ubesedimo. Že samo preprosta reakcija partnerja v dialogu, kot je "Res je." ali "Točno tako.", takoj poda otroku dragoceno potrditev njegove izjave. Če partner v dialogu nato smiselno povzame izrečeno, se s tem še dodatno poudari dejstvo, da otrokovo temo jemljemo resno. Nadaljnji potek pogovora lahko spodbudite tako, da povzamete otrokovo temo in ji dodate nove informacije ali nov vidik. Na tem mestu je pomemben "pravi odmerek", saj preveč dodatnih informacij lahko ponovno vodi do pogovora, ki ni v ničemer povezan z otrokovim interesom. Otrok bi v tem primeru lahko izgubil zanimanje za pogovor, saj bo glavna oseba pogovora postal partner v dialogu.

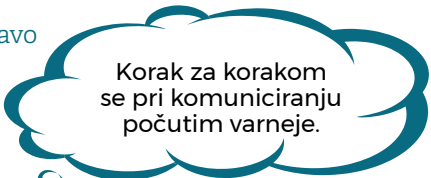
- Najprej poiščite besede, s katerimi boste potrdili otrokove besede, nato pa ponovite izrečeno v smislu aktivnega poslušanja.
- Dodajte še kako informacijo ali razširite pogovor z omejenim/obvladljivim številom novih misli.
- Pri dodatnih komentarjih se osredotočite na temo in zanimanje otroka.

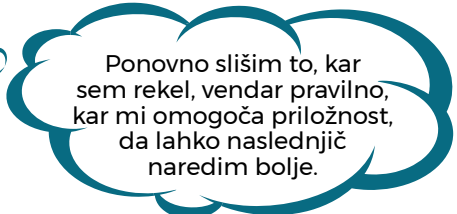
5. Korektivne povratne informacije

Učenje govora je aktiven proces pridobivanja znanja, v katerem otroci nenehno izpopolnjujejo in izboljšujejo svoje jezikovne kompetence s preizkušanjem stvari in prejemanjem povratnih informacij za svoje poskuse. Neodvisno pa iz tega, kar slišijo, tudi izpeljejo jezikovna pravila. Včasih se zgodi, da uporabijo novo naučeno pravilo v kontekstih, v katerih naučeno pravilo ne velja. Te tako imenovane "produktivne napake" pravzaprav niso napake, temveč kažejo na otrokovo stopnjo kompetentnosti ter tudi na naslednji korak razvoja. Tu nastopijo odzivi odraslih kot korektivne povratne informacije. Skozi popravljeno ponavljanje tega, kar je otrok povedal, njihova napaka ni izrecno izpostavljena, temveč se otroku posredno pokaže, kako bi tisto, kar je povedal, zvenelo pravilno. S takšno obliko popravka ostanemo v celoti v okvirih otrokove izjave, ne da bi otroku odvzeli veselje do govora, tako da ga ozavestimo glede neustreznosti njegove izjave. Zaradi zelo občutljivega zaznavanja in procesiranja govora v otroštvu so takšni posredni namigi zadostni in tudi zelo potrebni v normalnem procesu usvajanja jezika.

- Ponovite izrečeno s pravilno izgovarjavo in slovnico.
- Nepopolne stavke ponovite v celoti.
- To strategijo uporabite vedno znova, vendar z občutkom.

Korak za korakom se pri komuniciranju počutim varneje.

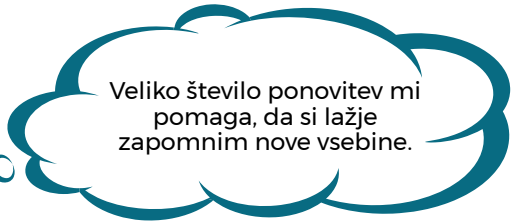

Ponovno slišim to, kar sem rekel, vendar pravilno, kar mi omogoča priložnost, da lahko naslednjič naredim bolje.

6. Pogosto izgovorite neznane besede

Besede in njihove pomene je treba dobro shraniti v miselni leksikon, da jih lahko v kateri koli zahtevani situaciji ponovno prikličemo. Varno pomnjenje je zagotovljeno, ko partnerji v dialogu omogočajo intenzivno raziskovanje z vsemi čutili in ta proces spremljajo tudi po jezikovni plati. Veliko število ponovitev je koristno, če si je treba zapomniti novo ali neznano besedo. Vsako besedo je treba slišati od 60- do 80-krat in jo tudi izkusiti v različnih kontekstih, preden jo lahko aktivno uporabimo.

- Pogosto in smiselno ponavljajte nove, neznane besede v različnih kontekstih.

Veliko število ponovitev mi pomaga, da si lažje zapomnim nove vsebine.

7. Uporabljajte situaciji primerno in bogato besedišče

Uporaba jezika je pri odraslih lahko zelo učinkovita v vsakdanjem življenju, ne glede na to, ali gre za navado ali druge razloge, kot so stres ali zahtevne situacije. Najpotrebnejše informacije se sporočijo z malo truda, čim bolj na kratko in čim bolj jedrnato. To je lahko v vsakdanjem življenju učinkovito in razumno početje, ki pa za poklicni kontekst, opisan v tem priročniku, ni primerno. Otroci, ki so sredi procesa usvajanja jezika, potrebujejo odrasle, ki delujejo kot vzorniki in uporabljajo bogat jezik tako, da za vsako situacijo poiščejo najprimernejše besede in opisujejo stvari čim bolj raznoliko in podrobno. Natančna izbira besed in jasne formulacije

so prav tako pomembne kot zagotavljanje podrobnih opisov v slovnično popolnih stavkih. Namesto "Daj to tja!" uporabite na primer formulacijo "Brezov list položi poleg hrastovega.", kar je podroben opis in bistveno boljši jezikovni model. Ta strategija dobesedne natančnosti je še posebej primerna za otroke z motnjami avtističnega spektra.

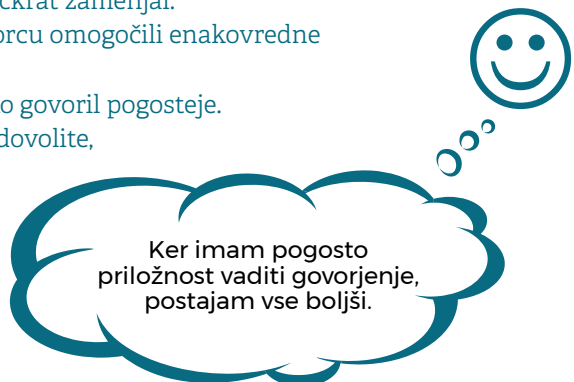
- Uporabljajte dobro formuliran in podroben jezik.
- Izogibajte se skrajšanim izjavam.
- Namesto minimalne strategije uporabite maksimalno strategijo verbalizacije.

8. Izmenjavanje v vlogi govorca – bodite pozorni na vzajemnost v dialogu

Otroci se govorjenja ne naučijo samo s poslušanjem. Omogočeno jim mora biti, da preizkusijo stvari, redno in aktivno uporabljajo jezik ter stalno prejemajo povratne informacije. Le zadostna praksa jim omogoča dovolj priložnosti za nadaljnjo krepitev njihovih jezikovnih kompetenc. Partnerji v dialogu morajo biti zato pozorni, da otroku omogočijo, da lahko uravnoteženo ali še bolj okrepljeno prispeva k pogovoru. Prav tako mu morajo v dialogu ponuditi potrebne povratne informacije, da lahko razširi svoje kompetence in voljo do govora. Če se dialog nadaljuje z vsemi sredstvi za spodbujanje razvoja jezika, si lahko sodelujoči v pogovoru večkrat izmenjujejo vlogo govorca, kar sproži različne učne procese.

- Bodite pozorni na vzajemnost v dialogu.
- Poskrbite, da se bo govorec večkrat zamenjal.
- Pazite, da boste vsakemu govorniku omogočili enakovredne priložnosti za govor ali poskrbite, da bo otrok lahko govoril pogosteje.
- Če je potrebno, mu pogosteje dovolite, da vzame vajeti v svoje roke.

9. Osredotočite se na tihe otroke

Otroci, ki zelo radi govorijo, pogosto prevzemajo iniciativo v pogovoru, zato so pogosteje deležni pozornosti in posledično tudi prejemajo več jezikovne podpore. Aktivno namreč "zahtevajo" priložnosti za vajo. Tihi otroci pa bodo morda potrebovali dejavnejšo pobudo partnerja v dialogu, ki sproži pogovor, da bodo lahko izkoristili tudi zadostne priložnosti za učenje jezika.

- Ugotovite, kateri otroci so družabni in komunikativni in kateri to niso.
- Prevzemite pobudo in si dejavno prizadevajte navezati stik s tihimi otroki.

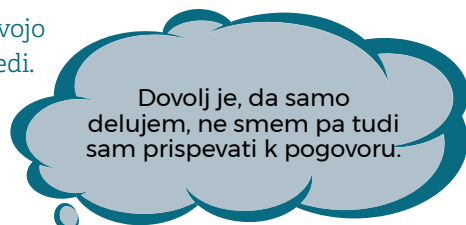

Lahko nekaj povem, tudi če si sam tega sicer ne bi upal.

10. Izogibajte se velelniku

Otrok za razvoj jezika potrebuje pogovornega partnerja, ki podpira njegovo dejavnost v procesu usvajanja jezika ter v skladu s tem spodbuja visoko stopnjo sodelovanja in neodvisnosti. V nasprotju s tem pa navodila, zlasti velelniki, kot so "Pojdi tja!" ali "Pusti to, o tem sva že govorila!", ne okrepijo otrokove avtonomije ali samostojnega razmišljanja in delovanja. Otrok ne napeljujejo k temu, da bi se pogovarjali in pogajali med seboj. Če otroku pogosto naročimo, naj nekaj naredi ali naj nečesa ne naredi, to lahko zavira njegov razvoj jezika.

- Otroke spodbujajte, naj razmišljajo s svojo glavo, namesto da bi jim dajali prepovedi.
- Dovolite otroku, da sam najde svoje ideje in da deluje neodvisno; otroci naj med seboj razpravljajo o posledicah.

Dovolj je, da samo delujem, ne smem pa tudi sam prispevati k pogovoru.

11. Postavljanje vprašanj

Številne relevantne študije (ki so podrobneje raziskane v našem teoretičnem priložniku) pogosto predstavljajo strategijo postavljanja odprtih in ne zaprtih vprašanj kot koristno za razvoj jezika. Vendar ta strategija ni splošno veljavna in jo je treba obravnavati na bolj diferencialen način. Vsako vprašanje zahteva odgovor in

kot tako otroku postavlja določeno zahtevo. Otroci z nezadostnim znanjem jezika morda ne bodo mogli izpolniti teh zahtev, ker ne morejo oblikovati ustreznega odgovora. Zato se lahko počutijo nesposobne ter izgubijo pogum in samozavest, da bi lahko preizkusili svoje jezikovne spretnosti – zaradi česar nato tudi ostanejo tiho. Partnerji v dialogu bi morali razmisliti o tem, kako pogosto med pogovorom postavljajo vprašanja in koliko vprašanj postavijo. V stiku z jezikovno manj kompetentnimi otroki bi morali uporabiti strategije, s katerimi lahko otroka spremljajo po jezikovni plati, namesto da ga samo sprašujejo ali zaslišujejo. V takih situacijah so alternativna vprašanja koristnejša, saj otroku poenostavijo aktivno odgovarjanje z eno od dveh alternativ. Otroci, ki si želijo govoriti, imajo ponavadi več koristi od odprtih vprašanj, saj imajo slednja lahko na takšne otroke jezikovno spodbuden učinek.

- Vprašanja uporabljajte preudarno, saj niso spodbudna za prav vse otroke.
- Postavljajte manj vprašanj in namesto tega raje poskrbite za spremljanje otrok po jezikovni plati.
- Postavljajte odprta vprašanja namesto zaprtih.
- Pri negotovih otrocih uporabite alternativna vprašanja.

Ključna literatura v tem poglavju:

Sachse Steffi, Bockmann, Ann-Katrin and Buschmann, Anke (urednice): *Sprachentwicklung. Entwicklung - Diagnostik - Förderung im Kleinkind- und Vorschulalter*. Springer, Berlin, 2020.

Buschmann, Anke: *Heidelberger Elterntraining zur frühen Sprachförderung - Trainermanual*. Urban & Fischer Verlag/Elsevier GmbH, 2nd Edition, München, 2011.

Grimm, Hannelore: *Störungen der Sprachentwicklung: Grundlagen - Ursachen - Diagnose - Intervention - Prävention*. Hogrefe Verlag, 2. izdaja, Göttingen, 2003.

YouTube kanal centra „Hanan Centre“:

Why Interaction Matters Part 1: <https://www.youtube.com/watch?v=KAFcJVJHLCU>

Why Interaction Matters Part 2: https://www.youtube.com/watch?v=QJAgWdYM_og

Fostering Language Development: <https://www.youtube.com/watch?v=wVBjj5IL6to>

Za več koristnih analiz, študij in literature na to temo si oglejte tudi *Teoretični priročnik – ELaDiNa*.

A photograph of four people (three women and one man) in a forest, all crouching and looking down at the ground. They appear to be engaged in a field activity, possibly related to environmental education or research. The scene is outdoors with trees and foliage in the background.

Poglavje II

**ELaDiNa
v praksi!**

Splošna priporočila in pregled izbranih dejavnosti

Splošna priporočila za dejavnosti na prostem v okviru projekta ELaDiNa

Na prostem je na voljo veliko novih dražljajev. Otrokova radovednost se krepi. Ves čas so „v akciji“, ves čas se gibajo. Otroci imajo veliko priložnosti, da lahko navdihujejo drug drugega.

Učenje v naravi z igrami in strategijami, ki spodbujajo razvoj jezika, spodbuja otroke, da postanejo bolj ustvarjalni. Včasih je dovolj že, da so na prostem in da se lahko svobodno igrajo.

Na prostem morajo otroci združiti opazovanje in uporabo vseh petih čutov (čut in dotik, vonj, okus, vid, sluh).

Prizadevajte si, da bi v dejavnosti vključili vse otroke, da bodo imeli vsi možnost sodelovati.

Lokacija

Poiščite miren prostor brez motečih dejavnikov (promet, tovarne itd.), kjer je v naravnem okolju mogoče najti veliko naravnih materialov: gozd, travnik, plaža, potok.

Če gozd ali travnik nista v bližini šole, se lahko dejavnost izvaja tudi na šolskem vrtu, šolskem dvorišču ali urbanih območjih z različnimi materiali, ki se uporabljajo za izvajanje dejavnosti.

Bolje je, da ne ostanete ves čas na enem mestu, saj se pri gibanju na različnih mestih pojavijo novi dražljaji.

Trajanje dejavnosti

Ko boste v gozdu, si vzemite veliko časa! Naj se vam nikamor ne mudi!

Na voljo so vam različne dejavnosti, vendar načrtujte, da bo vsaka od njih trajala približno 30 minut ali več, poleg tega pa morate všteti še čas, ki ga potrebujete, da pridete do gozda in se vrnete iz njega.

Aktivnosti lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.

Velikost skupine

Za različne dejavnosti so potrebni različni pristopi in organizacija skupine. Najbolje je, da otroci izvajajo dejavnosti v majhnih skupinah. Število otrok v skupini se lahko razlikuje in je odvisno od starosti otrok ter lokacije.

Za dober pregled nad vsemi socialnimi interakcijami med otroki morate biti zelo pozorni.

Če ste odgovorni za več otrok, to lahko pomeni tudi več sporov, za razreševanje katerih bo potrebno več pozornosti. To je lahko sicer pozitivno, saj se otroci tako urijo tudi v socialnih veščinah, lahko pa tudi zmoti celoten proces dejavnosti.

Material

Pripravite lahko raziskovalno škatlo ali nahrbtnik, ki ju lahko vzamete s seboj, ko boste šli ven. V škatli ali nahrbtniku so lahko različna orodja ali predmeti za raziskovanje okolice. Vanju lahko spravite ogledala različnih velikosti, povečevalna stekla, daljnoglede, majhne posode, vodo, okvirje, čopiče, papir, svinčnike za skiciranje in skicirke.

S pomočjo teh orodij boste namreč lahko „izostrili vid“ in se osredotočili na tisto, o čemer vas sprašujejo otroci. Če imate med vami samimi in tistim, kar srečate v naravi, neke vrste „posrednika“, lahko to postane vaša osnova za raziskovanje, odkrivanje, učenje in razvoj jezika.

Dobro poskrbite za material in ga uporabljajte previdno. Za seboj pustite le stopinjce.

Varnost je pomembna!

Izbrati morate primerno lokacijo, kjer se bodo otroci lahko brezskrbno in varno gibali. Pojdite v varen del gozda (travnika, parka). Poskrbite, da na lokaciji ne bo nevarnosti za otroke.

Seznajte jih s pravili (na katerem območju se lahko igrajo, kje so njegove meje, do kdaj to lahko počnejo itd.).

Otrokom povejte, kako daleč lahko gredo, da se ne bodo izgubili.

Otroke opozorite, naj v usta ne dajejo ničesar, česar ne poznajo, ali pa naj se prej posvetujejo z vzgojiteljem.

Otroci morajo nositi vremenu primerna oblačila (zaščita pred soncem poleti, topla oblačila in rokavice pozimi).

Pregled izbranih dejavnosti

Naslednji pregled izbranih dejavnosti vam bo pomagal, da boste lažje izbrali najprimernejše in najpomembnejše dejavnosti glede na vaše cilje za razvoj jezika, vaše spretnosti in možnosti, ki so vam na voljo v vaši okolici. Vse izbrane dejavnosti so razdeljene na šest različnih barvno kodiranih kategorij, od katerih vsaka predstavlja najpomembnejši dražljaj, ki podpira zgodnji razvoj jezika v naravi.

Št.	Naslov načrta dejavnosti	Razpon starostne skupine
1	Lov na zaklad	3+
2	Vrečka z zakladom iz narave	3+
3	Dotakni se tega	5-9
4	Detektiv	5-9
5	Poišči pravi list	5-9
6	Poimenuj me	5-9
7	Odkrivanje skrivnosti z ogledalom, okvirjem, daljnogledom in povečevalnimi stekli	3-5
8	Igra črk	6-8
9	Iskanje črk	5-7
10	Gozdne veje	4-6
11	Barve v gozdu	3-6
12	Poišči me	3-7
13	Odpravimo se raziskovat s povečevalnim steklom	4+
14	Poiščite in opišite podobnosti med stvarmi, ki jih najdemo v naravi	7-9
15	Ples jesenskih listov	4-7
16	Lesene karte	4-7
17	Ena stvar mora stran	7-9
18	Številke	3-6
19	Mandala	5-9
20	Razvrsti	6-8
21	Vzorec! Naredi kot jaz!	6-8
22	Matematični izziv	6-8
23	Uporaba majhnih vsakdanjih trenutkov: Slikanje z blatom	2
24	Zgradite svoje bivališče	5+

Št.	Naslov načrta dejavnosti	Razpon starostne skupine
25	Domišljajska vilinska hiša	5-9
26	Igra s frnikolami	5+
27	Posnemajte žival	7-9
28	Kamni, ki pripovedujejo zgodbe	3+
29	Izdelava knjige	3+
30	Odkrivanje s čopičem in vodo	2-5
31	Pravljični junaki iz naravnih materialov	5-9
32	Snežna maska	4-9
33	Račke	3-6
34	Najdaljši stavek	5-9
35	Čarobna palica	7-9
36	Naš ritual: poslušaj, pridruži se, bodi del dogajanja!	5-7

Opazovanje, opis

Argumentacija

Matematika

Ustvarjalnost

Pripovedovanje zgodb

Glasba

Izbrane dejavnosti v naravnem okolju

1. Lov na zaklad

Opis

Zberite majhno skupino otrok.

Medtem odrasla oseba pripravi lov na nagrado/zaklad. Otrokom pripravi sledi/namige, da lahko najdejo in sledijo njenim stopinjam ali poti, po kateri se je sprehodila. Čez nekaj časa zakoplje ali skrije zaklad in ga označi (npr. z rdečim križem).

Otrokom posredujte informacije o skritem zakladu in jim povejte, kako naj ga v danem okolju tudi najdejo. Spodbudite jih tako, da jim poveste, da bodo na koncu dobili majhno presenečenje.

Iskanje zaklada se lahko prične.

Na začetku bodo morda potrebovali pomoč pri iskanju skritih namigov ali sledi.

Ko bodo našli zaklad, se lahko skupina zopet zbere in uživa v zmagi ter povzame pot, po kateri so se sprehodili, in svoje izkušnje.

Primerna starost: 3+ let

Lokacija: katero koli naravno okolje

Material

- palice, listi in storži, s katerimi lahko izdelate puščice
- vrvica za označevanje območij

Namen

- povezovanje majhne ali večje skupine otrok, socialni stik in socialna povezanost,
- spodbujanje komunikacijskih veščin vsakega posameznega otroka,
- krepitev socialnih veščin (npr. sodelovanje v skupini),
- krepitev besedišča (npr. opis smeri).

Različice

- Odraslo osebo, ki skriva zaklad, lahko nadomesti druga skupina otrok. Tako lahko doživijo obe izkušnji in se igro morda igrajo dvakrat, da lahko vsaka skupina osvoji nagrado.

- Namigi/sledi se lahko razlikujejo glede na okolje.
- V gozdu lahko uporabite prave znake, kot so odtisi stopal, ali pa izdelate puščice iz palic.
- V mestih lahko s kredo označite območja ali narišete puščice in sledove.

2. Vrečka z zakladom iz narave

Opis

Otroke prosite, naj v naravi poiščejo male zaklade: kamenčke, palice, oreščke, želode, kostanj, rože, listke in podobno.

Vse zaklade zberite na drevesnem štoru.

Vsak otrok lahko opiše svoj zaklad iz narave. Ustrezne besede jim lahko pomagata najti tako, da jim zastavljate vprašanja: Kakšne barve je zaklad? Kakšen je na otip – trd, mehak, topel, hladen? Kakšen vonj ima zaklad – malce zatohel, svež, morda diši po gozdu? Zakaj je ta zaklad tako poseben?

Otroke prosite, naj svojim naravnim zakladom dajo posebna imena: npr. podlogovat, zelo grob kamen lahko dobi ime „kuščarjev kamen“.

V vrečko z zakladom iz narave dajte tri od zbranih zakladov.

Naslednji dan vzemite vrečko z zakladom iz narave in prosite enega od otrok, naj se dotakne enega predmeta v vrečki. Predmet mora opisati z besedami, da lahko drugi otroci ugibajo, o katerem zakladu govori. Pri vprašanjih jim lahko pomagata.

Otroke prosimo, naj zaklad poimenujejo: vse je pravilno. Drugi otrok naj opiše drugi naravni zaklad.

Primerna starost: 3+ let

Lokacija: naravno okolje, kjer je mogoče najti material iz narave (gozd, travnik, plaža, potok)

Material

- majhna vrečka iz jute ali blaga
- drevesni štor ali okvir iz palic na gozdnih tleh

Namen

- opazovanje materiala iz narave,
- opisovanje materiala iz narave s številnimi besedami,
- ustvarjanje lastnih besednih zvez in povezav,
- ponavljanje tistega, kar slišijo,
- pogosto ponavljanje,
- spodbujanje radovednosti, opazovanja, veselja do zbiranja, domišljije in čutov.

Različice

- Naravni materiali se lahko sčasoma spremenijo, saj se palčke in listi na primer izsušijo. Tako se lahko spremeni tudi opis in poiščejo nove besede.
- Vrečka z zakladom iz narave naj se večja, saj jo lahko postopoma napolnite z vedno več zakladi. Zaklade si menjajte skupaj z otroki.

- Otrokom v starosti 5-6 let lahko prepustite vodenje igre z vrečko z zakladom iz narave. Če boste igro igrali dovolj pogosto, bodo otroci želeli prevzeti vodilno vlogo in lahko vodijo mlajše otroke.
- Za skupino otrok v starosti 3-4 leta se lahko igra konča z iskanjem besed za opis zakladov.

3. Dotakni se tega

Opis

Eden od otrok (sprva je to lahko vzgojitelj) daje navodila, česa naj se njegovi sošolci dotaknejo. Na primer: dotaknite se nečesa hladnega, dotaknite se nečesa gladkega, dotaknite se nečesa grobega, dotaknite se nečesa zelenega in tako naprej.

Drugi otroci najdejo nekaj v skladu z navodili in opišejo, kaj so našli.

Nato se vloge zamenjajo, da ima vsaka oseba priložnost voditi igro.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd, šolski vrt, polje

Material

- naravni material: palice, veje, kamni, trava, listi itd.

Namen

- razvoj jezikovnih veščin (sintaksa stavka, besedišče itd.),
- usposabljanje za uporabo vseh čutov,
- usposabljanje za opazovanje podrobnosti,
- v znanem okolju lahko otroci z vsemi čutili opazujejo spremembe v naravi (drevesa, podrast, živali, popolnoma naravni materiali).

Različice

- Aktivnost lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.
- Aktivnost lahko izvedete tudi na šolskem vrtu, kjer lahko med čutila vključite tudi okus, vendar otroke prej opozorite, naj ne okušajo stvari, ki jih ne poznajo, ali naj se pred okušanjem posvetujejo z vzgojiteljem.

4. Detektiv

Opis

Otroci v gozdu poiščejo kateri koli naravni material, ki pa ga ne smejo pokazati drugim.

Izmenično si zastavljajo vprašanja in poskušajo ugotoviti, kaj so njihovi sošolci našli v gozdu.

Vprašanja morajo biti oblikovana tako, da lahko sošolci odgovorijo z „da“ ali „ne“.

Zmaga otrok, ki prvi ugotovi, kaj ima v roki njegov sošolec.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd, šolski vrt, polje

Material

- naravni material: palice, veje, kamni, trava, listi itd.

Namen

- usposabljanje za opazovanje podrobnosti,
- razvoj kognitivnih sposobnosti,
- razvoj jezikovnih veščin (sintaksa stavka, besedišče, vprašanja itd.),
- otroci v znanem okolju opazujejo spremembe v naravi.

Različice

- Otroci lahko igrajo igro v parih ali v skupinah.
- Aktivnost lahko izvedete tudi na šolskem vrtu, kjer lahko med čutila vključite tudi okus, vendar otroke prej opozorite, naj ne okušajo stvari, ki jih ne poznajo, ali naj se pred okušanjem posvetujejo z vzgojiteljem.

5. Poišči pravi list

Opis

Otroci delajo v parih.

En otrok kar se da natančno opiše en list, ne da bi ga poimenoval. Njegov sošolec mora ugotoviti, za kateri list gre. Pomembno je, da lista ne poimenujete, ampak ga samo opišete (kakšne oblike je, kako po njem potekajo žile, kakšni so robovi itd.).

Ko sošolec najde pravi list, ga tudi poimenuje (bukov list, hrastov list itd.).

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: naravni prostor z raznolikimi drevesi: gozd, šolski vrt, njiva

Material

- drevesni listi

Namen

- razvoj kognitivnih sposobnosti,
- razvoj jezikovnih veščin (sintaksa stavka, besedišče itd.),
- usposabljanje za uporabo vseh čutov,
- usposabljanje za opazovanje podrobnosti in opisovanje,
- otroci v znanem okolju opazujejo spremembe v naravi.

Različice

- Igro lahko izvedete tudi na šolskem vrtu, kjer otroci iščejo določeno zelenjavo ali sadje; v tem primeru lahko med čutila vključite tudi okus, vendar otroke prej opozorite, naj ne okušajo stvari, ki jih ne poznajo, ali naj se pred okušanjem posvetujejo z vzgojiteljem.
- Aktivnost lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.

6. Poimenuj me

Opis

V gozdu otroci iščejo rastline, ki jih še ne poznajo.

Glede na značilnosti rastline si nato izmislijo ime zanjo.

Ime mora odražati značilnosti rastline.

Kasneje ob pomoči vzgojitelja ali samostojno s pomočjo enciklopedije pravilno poimenujejo to rastlino.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd, šolski vrt, polje

Material

- različne rastline

Namen

- usposabljanje za opazovanje podrobnosti,
- razvoj jezikovnih veščin (opisovanje, sintaksa stavka, besedišče itd.),
- usposabljanje za uporabo vseh čutov.

Različice

- Aktivnost lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.
- Aktivnost lahko izvedete tudi na šolskem vrtu, kjer lahko med čutila vključite tudi okus, vendar otroke prej opozorite, naj ne okušajo stvari, ki jih ne poznajo, ali naj se pred okušanjem posvetujejo z vzgojiteljem.

7. Odkrivanje skrivnosti z ogledalom, okvirjem, daljnogledom in povečevalnimi stekli

Opis

Material odnesite ven in otrokom predstavite aktivnost tako, da jim pokažete ogledala, okvirje, daljnogled in povečevalna stekla, ki jih bodo uporabili, ter opišete namen raziskovanja.

Otroke prosite, naj uporabljajo predstavljeni material, nato pa jim postavite vprašanja: Kaj vidite? Kje to vidite? Kaj menite o vaših opažanjih?

Otroke prosite, naj izdelajo skico svojih opažanj.

Primerna starost: 3-5 let

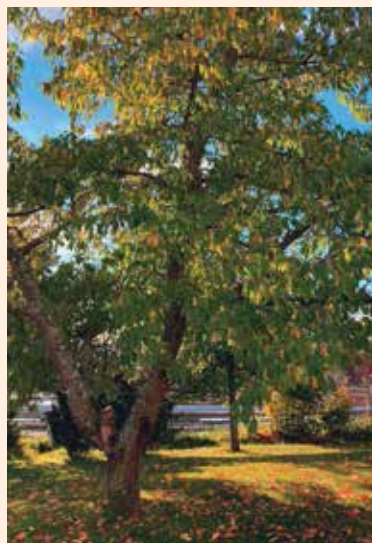
Lokacija: na prostem – gozd ali park

Material

- ogledala, okvirji, daljnogledi in povečevalna stekla
- skicirke, papir in pisala

Namen

- raziskovanje naravnih procesov s tistim, kar lahko opazimo v okolici,
- odkrivanje in navduševanje nad izjemnim, poznanim in vsakdanjim,
- razvoj besednega zaklada za opisovanje položajev (blizu, daleč) in opisov (poimenujte tisto, kar ste opazili),
- približevanje majhnim predmetom ali opazovanje obzorja ali odsevov s soncem, drevesi ali nebom,
- spodbujanje radovednosti, opazovanje, uporaba čutov pri opazovanju okolice ali vegetacije,

- spodbujanje dialoga,
- uokvirjanje in iskanje osredotočenosti v naravi, pregledovanje okolice in ciljno usmerjanje na tisto, kar je zanimivo.

Različice

- Pripravite nekatere primerjave s pomočjo sezonskih sprememb ali vremenskih razlik.
- Skupaj z otroki lahko izdelate skico in veliko sliko, za katero lahko črpate navdih iz otroških skic. Slika vam bo pomagala pojasniti, da so vse stvari na svetu povezane med seboj.
- Bodite resnično pozorni na predmete, ki jih opazujete.

8. Igra črk

Opis

Na ali v škatlo napišite črko.

Skupino razdelite v pare.

Otroci morajo najti tri stvari, ki se začnejo s črko na škatli ali ki jo vsebujejo.

Aktivnost zaključite tako, da vsak od parov poroča o svojem postopku razmišljanja.

Primerna starost: 6-8 let

Lokacija: katero koli okolje na prostem

Material

- ena škatla za vsak par

Namen

- otroci se učijo črk, poslušajo različne zvoke ter se učijo novih besed in konceptov,
- urijo se v fonološkem zavedanju.

Različice

- Igro lahko zaključite tako, da otroci oblikujejo besede iz črk na škatlah.

9. Iskanje črk

Opis

V gozdu prosite otroke, naj se sprehodijo naokrog in poiščejo različne predmete, ki jih spominjajo na črko, ki jo že poznajo.

Ko najdejo tak predmet, ga prinesejo in položijo na tla ter pojasnijo, na katero črko jih spominja.

Nato morajo poiskati več besed, ki se začnejo s črkami v gozdu. Otroci poročajo besede drug drugemu.

Primerna starost: 5-7 let

Lokacija: gozd, travnik

Material

- naravni material: palice, veje, kamni, trava, listi itd.

Namen

- učenje črk z uporabo tistega, kar nas obdaja (palice, kamni, listi, veje itd.),
- v povezavi z radovednostjo, gibanjem in opazovanjem otroci izboljšujejo svoj besednjak.

Različice

- Ko otroci najdejo besedo, ki se začne z določeno črko, jo lahko uporabijo v stavku.
- Te besede lahko pozimi zapišejo v sneg, v blato ali v pesek. Uporabijo lahko tudi palico ali roke.
- Iz vej, palic in trave lahko izdelajo črke in nato opišejo, kaj so uporabili za izdelavo.
- Če je otrok veliko, jih lahko razdelite v skupine, vsaka skupina pa lahko pripravi kratko zgodbo, v kateri uporabijo določeno črko.

10. Gozdne veje

Opis

Otroke prosite, naj opazujejo veje na drevesih in na tleh.

Vsak otrok naj poišče eno vejo in jo prinese v krog.

Otroke razdelite v skupine po pet, kjer med seboj primerjajo veje po velikosti.

Razvrstijo jih od največje do najmanjše.

Nato primerjajo svojo postavitev s tistimi, ki so jih izdelale druge skupine.

Skupaj naj poskusijo najti najdaljšo in najkrajšo vejo.

Primerna starost: 4-6 let

Lokacija: gozd ali kraj z drevesi

Material

- veje

Namen

- otroke spodbujajte k pozornemu opazovanju v povezavi z naravo in gibanjem,
- jezik, naravo in gibanje povežite med seboj na interdisciplinaren način,
- otroci morajo med seboj primerjati veje in se pogovarjati o njih,
- otroci morajo ugotoviti, da so veje različno debele in različno dolge, saj se tako lahko naučijo novih besed (tanjše, daljše, najdaljše, najkrajše itd.).

Različice

- Otroci lahko primerjajo veje med seboj po debelini in jih razvrstijo od najdebelejše do najtanjše.
- Otroci lahko poskusijo najti vejo, ki je enako dolga kot njihovi čevlji, kazalec, dlan itd.

11. Barve v gozdu

Opis

Pripravite liste papirja velikosti A4 v različnih barvah. Če jih nameravate uporabiti večkrat, jih lahko laminirate.

Položite prvi barvni papir na tla. Otroci naj poimenujejo barvo. Otrokom naročite, naj v naravi najdejo predmet, ki je enake barve kot papir, in ga prinesejo nazaj. Začnite z najenostavnejšo barvo (npr. rjavo).

Ko otrok prinese predmet prave barve, naj ga poimenuje.

Ko zberete predmete določene barve, predmet poimenujte skupaj.

Nadaljujte z naslednjo barvo (siva, rjava, zelena, rumena, črna, rdeča, oranžna itd.).

Nadaljujte s poimenovanjem vseh barv in zbranih predmetov.

Razvrstite drevesne liste, od najsvetlejših do najtemnejših. Otroci naj uporabljajo besede *več, boljše, manj, najmanj, svetlo, svetlejše, najlažje, temno in najtemnejše*, ko liste postavljajo na pravo mesto.

Razvrstite veje od najkrajše do najdaljše in pri tem uporabljajte besede *kratko, krajše, najkrajše, dolgo, daljše in najdaljše*.

Kamne ali šture razvrstimo od najlažjih do najtežjih z besedami *lahek, lažji, najlažji, težak, težji in najtežji*.

Primerna starost: 3-6 let

Lokacija: gozd

Material

- barvni listi papirja (siva, rjava, zelena, rumena, črna, rdeča, oranžna itd.)
- naravni predmeti iz gozda

Namen

- uporaba radovednosti za razvoj besedišča in komunikacijskih veščin,

- krepitev besedišča, komunikacija,
- uporaba vseh čutil.

Različice

- Otroci lahko isto aktivnost izvedejo na travniku ali v parku.
- Aktivnost je primerna za vse letne čase brez snega.
- Aktivnost lahko povežete z umetnostjo in izdelate nekaj iz zbranih predmetov.
- Aktivnost lahko povežete z matematiko tako, da preštejete podobne predmete.

12. Poišči me

Opis

Na travniku otrokom recite, naj si vzamejo nekaj časa za opazovanje cvetja in trave.

Med opazovanjem morajo izbrati rastlino, ki jo bodo opisali.

To rastlino naj podrobno opazujejo, lahko jo tudi vohajo in se je dotikajo.

Po nekaj minutah pokličite vse otroke v krog.

Izberite enega otroka, ki bo opisal rastlino drugim otrokom, vendar jim ne sme razkriti imena rastline.

Vsi otroci naj gredo nato na travnik, kjer morajo poiskati opisano rastlino. Igra se konča, ko prvi otrok najde rastlino. Nato z opisom svoje rastline začne naslednji otrok.

Primerna starost: 3-7 let

Lokacija: travnik

Material

- cvet, rastlina, list, trava

Namen

- spodbujanje razvoja besedišča in komunikacije v povezavi z gibanjem, opazovanjem, čutili in radovednostjo,
- opazovanje in prepoznavanje rastlin na travniku.

Različice

- Igro lahko igrate tudi v gozdu ali na vrtu.
- Po igri lahko rastline tudi poimenujete s pomočjo spletne aplikacije.
- Otroci lahko izdelajo herbarij.
- Namesto rastlin lahko iščejo tudi majhne živali.
- Igro lahko igrate tudi v skupinah, pri čemer vsaka skupina opiše po eno rastlino.

13. Odpravimo se raziskovat s povečevalnim steklom

Opis

Otroci naj se zberejo v skupino, vi pa „raziskovalcem“ namenite nekaj spodbudnih besed.

Razložite jim, kako uporabljati povečevalno steklo in kaj naj iščejo.

Ko prinesejo svoje najdbe in jih zberejo na pladnju, naj opišejo, kaj so našli.

Drugi lahko dodajo tudi svoja opažanja glede najdb.

Primerna starost: 4+ let

Lokacija: kjer koli v naravi, na travniku, v gozdu, na makadamu itd.

Material

- povečevalno steklo za vsakega otroka

Namen

- otroci odkrivajo nove, nepoznane stvari, ki se jim morda zdijo zanimive, in poskušajo najti prave besede zanje,
- vadijo opise in širijo svoj besednjak,
- komunicirajo tako, da drugim osebam v skupini podajajo svoje povratne informacije in jih nato od njih tudi prejemaajo,
- s povečevalnim steklom se bodo resnično počutili kot pravi raziskovalci.

Različice

- Otroci lahko izbrane ugotovitve tudi narišejo (vendar je to tiha dejavnost brez govorenja!).
- Eden od otrok lahko opiše nek predmet, ki ga morajo drugi narisati, ne da bi ga prej videli.
- Lahko spremenite opis tistega, kar morajo otroci zbrati: nekaj zelenega, nekaj črnega, nekaj suhega, nekaj okroglega itd.

14. Poiščite in opišite podobnosti med stvarmi, ki jih najdemo v naravi

Opis

Otroci se morajo v parih skupaj odločiti, katere vrste različnih naravnih materialov želijo zbrati.

Materiale iz narave nato prinesejo na odejo, ki leži na tleh.

Vsi otroci se zberejo okrog odeje, na kateri ležijo vse najdbe.

V parih morajo otroci poiskati dve podobni najdbi, ki ležita na odeji. Pri odločanju lahko uporabijo vse svoje čute (kako dišijo, kakšne so na otip in tako naprej). Ko najdejo dve podobni najdbi, opišejo podobnosti ostalim otrokom.

Otrokom pomagajte tako, da jim poveste, kako naj začnejo svoje opise: „*Misliva, da sta si ... in ... med seboj podobna, ker ...*“

Vsak par posebej pokaže svoji najdbi in opiše, na kakšen način sta si podobni med seboj.

Ko vsi otroci predstavijo svoji najdbi, poimenujte stvari iz narave, ki ste jih opazili, katerih imen otroci ne poznajo, in besede ponovite skupaj z njimi.

Nato naj otroci ponovijo isto aktivnost (govorijo, izbirajo, pripravljajo, opisujejo), vendar na odeji tokrat ne smejo izbrati istih najdb kot prvič.

Primerna starost: 7-9 let

Lokacija: na prostem, kjer lahko otroci na tleh najdejo različne stvari iz narave

Material

- odeja oziroma podoben kos blaga, ki ga lahko položite na tla
- različni naravni materiali, ki jih je mogoče najti na tleh

Namen

- otroke naj pri iskanju, raziskovanju in zbiranju različnih stvari iz narave vodi njihova radovednost,
- uporaba jezika za ločevanje in opisovanje stvari iz narave ter za pogovor o njih,
- aktivnost omogoča otrokom, da opazujejo in uporabljajo svoja čutila, s pomočjo jezika pa lahko opisujejo stvari iz narave.

Različice

- Aktivnost se lahko izvaja v katerem koli letnem času in na različnih lokacijah.
- Po želji lahko otroke časovno omejite ali pa omejite količino materiala, ki naj bi ga zbrali.

15. Ples jesenskih listov

Opis

Vsak otrok s tal pobere list, ki se mu zdi zanimiv. Otroci bodo ugotovili, da je listje padlo z dreves.

Otroci naj nato liste vržejo v zrak in opazujejo, kako padajo na tla. S svojimi gibi naj poskušajo posnemati gibanje listov. Ko se premikajo, spontano opišejo svoje gibanje: *zavrtim se, zamahnem, obrnem se, grem naokrog* itd.

Otroke razdelite v pare in jih spodbudite, naj med seboj primerjajo svoje liste. Lahko primerjajo njihovo barvo, obliko, velikost, drevo, s katerega je odpadel list, in druge značilnosti.

Otrokom dovolite, da se igrajo z listi in se med tem pogovarjajo o čemer koli, kar jim pade na pamet.

Otroci lahko tudi poimenujejo drevo, s katerega je padel list.

Primerna starost: 4-7 let

Lokacija: jesenski gozd z listi

Material

- različni jesenski listi na gozdnih tleh

Namen

- s to aktivnostjo spodbujate otroke k opazovanju jesenskih listov,
- aktivnost združuje naravo, razvoj jezika, gibanje in ustvarjalnost,
- je tudi odlična priložnost za pogovor o različnih značilnostih listov: o njihovem gibanju, oblikah, barvah, velikosti in drugih vidikih,
- med aktivnostjo otroci povežejo gibanje z besedo, besedo za barvo pa z dejansko barvo lista,
- tako se vzpostavi povezava med gibanjem, opazovanjem, čutili in raziskovanjem.

Različice

- Listje lahko prinesete v učilnico ali na šolsko dvorišče in se igro igrate tam.
- Mlajšim otrokom lahko pustite, da se enostavno igrajo z listi in sami opazujejo, kaj se dogaja.

16. Lesene karte

Opis

Vzemite eno leseno karto in poimenujte drevo, ki je na njej. Nato v gozdu poiščite enako drevo in njegove plodove. Poimenujte eno značilnost drevesa ali ploda.

Vzemite vse lesene karte z iglavci in v gozdu poiščite vse vrste iglavcev. Opišite iglavce v gozdu ter njihove glavne razlike in podobnosti.

Vzemite vse lesene karte z listavci in v gozdu poiščite vse vrste listavcev. Opišite glavne razlike in podobnosti.

Primerna starost: 6-7 let

Lokacija: gozd z različnimi drevesnimi vrstami listavcev in iglavcev

Material

- različne drevesne vejice, z listi ali brez
- ročno izdelane lesene kartice z drevesi in njihovimi plodovi ali listi
- različni plodovi, npr. žir, želod, kostanj in njihove „skodelice“, storži

Namen

- prepoznavanje iglavcev in listavcev ter opis njihovih značilnosti,
- krepitev besedišča, zlasti glede razlik in podobnosti,
- dotikanje, opazovanje in opisovanje listov, plodov, storžev, iglic.

Različice

- Postavite karte in ustrezne liste ter plodove ali storže iz gozda v abecednem vrstnem redu in ob tem razmišljajte o črkah in zvokih predmetov.
- Aktivnost gibanja – pokažite nam, kako veje rastejo na drevesu, ki ste ga izbrali.
- Pripovedovanje zgodb – Vzemite eno do tri karte in z njo povezane liste in plodove ali storže iz gozda ter nam povejte zgodbo o njih. V zgodbo lahko dodate tudi druge osebnosti.

17. Ena stvar mora stran

Opis

Otroci naj se vam pridružijo pri odeji. Nato jim povejte, da boste na odejo dali štiri različne naravne materiale. Razporedite jih v kvadrat.

Poimenujte predmete na odeji in otroke prosite, naj ponovijo imena štirih predmetov iz narave.

Otroci se morajo med seboj pogovarjati v parih in se odločiti, kateri predmet je treba izločiti. Pojasniti morajo, zakaj so izbrali prav ta predmet. V tej aktivnosti ni pravih ali napačnih odgovorov, štejejo le njihove ideje in mnenja.

Otrokom pomagajte tako, da jim poveste, kako naj začnejo svoje opise: „*Misliva, da je treba izločiti ..., ker je ..., druge stvari pa so...*“

Otroci naj v parih navedejo svoje primere, medtem ko jih drugi otroci poslušajo.

Ko aktivnost ponovite, na odejo postavite nove stvari in jih poimenujte, nato pa naj otroci ponovijo njihova imena, preden jih namestite na odejo.

Primerna starost: 7-9 let

Lokacija: nekje na prostem, kjer lahko zlahka najdete različne stvari iz narave

Material

- odeja, ki jo položite na tla in ki je s črtami razdeljena na štiri kvadrate

Namen

- otrokom omogočiti, da razmišljajo, se pogovarjajo in opisujejo stvari iz narave,
- s pomočjo argumentov morajo pojasniti, zakaj je treba izločiti eno od stvari,
- spodbujanje njihovo ustvarjalnost, ko se odločijo za stvar, ki jo je treba izločiti.

Različice

- Enako aktivnost lahko izvedejo otroci tudi v majhnih skupinah.
- Lahko jim pustite, da se sami odločijo, kaj bodo položili na kvadrate.

18. Številke

Opis

Pripravite ponjavo, na kateri so napisane in pobarvane številke od 1 do 5 (npr. „1“, ENA pika, ENA črta/; „2“, DVE piki, DVE črti; „3“, TRI pike, narisan trikotnik itd.). Ponjave položite na gozdna tla, da bodo jasno vidne in da bo okrog njih dovolj prostora.

Otrokom dajte navodila, naj poiščejo stvari, ki ustrezajo številki 1 (ali 2, 3, 4, 5), ali stvari, ki se naravno pojavljajo v parih, v trojicah itd. (želod, kamen, storž, deteljica itd.). Otroci naj delajo v skupinah.

Na ponjavo položijo predmete, otroci pa drug drugemu razložijo, zakaj so izbrali vsakega od predmetov (pomagamo jim pri poimenovanju: *bukov žir, borova iglica, vejica, javorjev list itd.*).

Vsi otroci naj si ogledajo predmete, ki ležijo na ponjavah, ter se med seboj pogovorijo in drug drugemu razložijo, zakaj so izbrali prav te predmete.

Primerna starost: 3-6 let

Lokacija: gozd s čim bolj raznoliko vegetacijo, idealno mešani gozd

Material

- ponjava s številkami in simboli

Namen

- razvoj jezika s pomočjo dialoga in opisa,
- otroke bo „lov na zaklad“ motiviral, saj v naravi ni nobenih vnaprej izdelanih predmetov, ki ustrezajo točno določenemu številu,
- spodbujanje vseh otrok, celo tistih, ki imajo morda težave s številkami, saj lahko tako pridobijo občutek, da so nekaj dosegli.

Različice

- To igro lahko igrate kjer koli v naravi (ob potoku, na plaži, na travniku itd.), kar jim omogoči zavedanje novih konceptov.
- Pomagajte otrokom pri ustvarjanju kolaža, ki ga boste lahko nato razstavili v vrtcu. Predmete lahko na karton pritrdite s silikonskim lepilom ali z lepilnim trakom. Igra jim bo tako ostala v spominu, saj si bodo lahko kadar koli ogledali njene rezultate. Odpira pa tudi možnosti nadaljnjega dialoga, saj se otroci med seboj pogovarjajo o tem in tudi svojim staršem pojasnijo predstavitev.

19. Mandala

Opis

Otroke razdelite v skupine s po 4 ali 5 osebami.

Dajte jim navodilo, da mora mandala vsebovati vsaj 4 ali 5 različnih naravnih materialov, pri čemer morajo poiskati vsaj 3 primerke vsakega materiala.

Vsaka skupina določi vodjo, ki bo dal navodila, kateri material je treba najti in koliko primerkov potrebujejo; 2 ali 3 otroci poskrbijo za iskanje in nabiranje materiala, preostala 2 otroka pa skupaj z vodjo skupine ustvarjata mandalo.

Ko je mandala zaključena, vsaka skupina predstavi in opiše svoj izdelek.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd, šolski vrt, polje

Material

- različni predmeti iz narave

Namen

- razvoj kognitivnih sposobnosti,
- razvoj jezikovnih veščin (sintaksa stavka, besedišče itd.),
- razvoj matematičnega jezika,
- razvoj orientacije na podlagi/tleh,
- otroci v znanem okolju opazujejo spremembe v naravi z vsemi svojimi čutili.

Različice

- Aktivnost lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.

20. Razvrsti

Opis

Otroci zbirajo materiale iz narave, ki jih je mogoče najti tam, kjer so. Nato jih razporedite po enobarvni tkanini ali velikem kosu papirja.

Otroke prosite, naj nabrano razvrstijo po:

- barvi,
- obliki,
- velikosti.

Otroci naj dodajo lastne ideje o tem, kako bi lahko še razvrstili predmete.

Primerna starost: 6-8 let

Lokacija: katero koli okolje na prostem

Namen

- učenje novih besed in konceptov, razumevanje, kaj sodi skupaj in kaj ne, zavedanje, da lahko razmišljamo tudi drugače,
- učenje osnov matematike – razvrščanje.

21. Vzorec! Naredi kot jaz!

Opis

Na papirnati trak položite vzorec in ga pokrijte s kosom blaga.

Dvignite blago in otrokom za eno minuto pokažite vzorec, nato pa namestite blago nazaj.

Otroci naj na praznem papirnatem traku nato poustvarijo vzorec.

Spodbudite jih, naj vam povedo, koliko predmetov so si zapomnili skupaj.

Primerna starost: 6-8 let

Lokacija: katero koli okolje na prostem

Material

- papirnati trakovi za vzorce
- kos blaga, s katerim boste lahko prekrili vzorec

Namen

- zapomnjenje vzorca (tj. ponavljanje rednega matematičnega zaporedja),
- za razumevanje vzorcev in njihovih struktur je potrebno razlikovanje podobnosti in razlik, tj. začetek algebrskega razmišljanja,
- otroke motivirati s trenutki presenečenja, radovednostjo in spomini,
- učenje novih besed in konceptov.

22. Matematični izziv

Opis

Nastavite štoparico na eno minuto in prosite otroke, naj v tem času zberejo čim več storžev. Ko se čas izteče, preštejte zbrane storže in vprašajte otroke:

Koliko točk dobite, če je vsak storž vreden 2 točki?

Koliko točk dobite, če je vsak storž vreden 5 točk?

Primerna starost: 6-8 let

Lokacija: katero koli okolje na prostem

Material

- štoparica
- posoda za zbiranje storžev

Namen

- urjenje v ocenjevanju časa, seštevanju in štetju,
- urjenje štetja, seštevanja in zaznavanja časa.

23. Uporaba majhnih vsakdanjih trenutkov: Slikanje z blatom

Opis

Otrok stoji pred vzgojiteljem, se smeji in kaže blatno konico kazalca. Vzgojitelj se vključi v to situacijo in otroku pokaže svoj čist kazalec, počepne in se dotakne otrokovega kazalca, da sta oba kazalca blatna. Če poimenujete dogajanje in se odzovete rahločutno ter na dostopen način, bo otrok nadaljeval s slikanjem, ker se zaveda, da ga sprejemate, in ker si želi nadaljevati to vznemirljivo aktivnost. Ta interakcija bo verjetno privabila še več otrok.

Otrokom pokažite, kako lahko barvajo na pralni površini, na dnu ponve, na drevesnem štoru in na padlem hlodu.

Nato jim dovolite, naj skupaj naslikajo sliko, in njihova dejanja pospremite z govorom. Otroci se bodo med seboj začeli tudi pogovarjati o tem, kako naj ustvarijo sliko. „Koliko blata še potrebujemo?“ „Blato je tam višje, tule je pa luknja.“ „Moja hiša še vedno nima dimnika.“ itd.

Primerna starost: 2+ leti

Lokacija: naravni prostor z vodo in zemljo (lahko je v bližini potoka, ob morju, ob jezeru, primeren je tudi trenutek po dežju ali po umivanju rok v gozdu)

Material

- voda, zemlja, gladka in pralna površina ali drevesni štor, hlod na tleh

Namen

- uporaba strategij za učenje jezika za strokovne delavce na področju izobraževanja,
- otroci morajo biti pozorni na drobne vsakodnevne situacije,
- prehod z neverbalne na verbalno komunikacijo,
- zaznavanje otrokovega vzgiba po komuniciranju,
- krepitev besedišča s pomočjo jezika in interakcij,
- spodbujanje otrokovega zanimanja/radovednosti v blatu/blatni vodi,
- uporaba čutil,
- spodbujanje otrokovega zanimanja za pozornost, izmenjavo, interakcijo in dialog.

24. Zgradite svoje bivališče

Opis

Zberite majhno skupino otrok in jim pokažite nekaj slik ali primerov majhnih naravnih habitatov (npr. življenjski prostori živali, šotori in druga prebivališča, ki jih je zgradil človek).

Otroci naj se odločijo, kakšno vrsto bivališča si želijo zgraditi.

Najti morajo primerno lokacijo in zbrati vse potrebne materiale.

Po potrebi naj vzgojitelj začne graditi bivališče skupaj z otroki.

Pri tem poimenujte orodja, materiale in predmete.

Ko se postopek gradnje konča, naj otroci predstavijo vse dele bivališča.

Pred bivališčem si nato lahko vzamete odmor za kosilo in dokumentirate končno stvaritev.

Primerna starost: 5+ let

Lokacija: naravno okolje, kjer je mogoče najti veliko materiala iz narave, npr. palice, liste, dolge in tanke lesne hlode

Material

- slike naravnih bivališč
- naravni material: palice, listi, tanki hlodi, zemlja, blato itd.
- gradbeno orodje, če je potrebno: vrv, sekirica, lopatka

Namen

- spodbujanje socialnih stikov in socialne povezanosti,
- spodbujanje komunikacijskih veščin vsakega posameznega otroka,
- krepitev besedišča z opisovanjem in poimenovanjem določenih predmetov,
- krepitev slovničnih spretnosti z opisovanjem določenih dejanj in načrtov dejavnosti,

- spodbujanje razvoja jezika z motoričnimi dejanji,
- motivacija otrok, naj čisto na novo ustvarijo nekaj z lastnimi rokami,
- dogodivščina, ki jim omogoča, da se na koncu pohvalijo z lastnim bivališčem,
- opazovanje in eksperimentiranje z matematičnimi in fizikalnimi lastnostmi/vedenjem naravnih materialov.

Različice

- Povezavo z živalskimi bivališči je mogoče razširiti tudi z dodatnimi informacijami in drugimi projekti.

25. Domišljajska škratova hiša

Opis

Otroke razdelite v skupine.

Dajte jim navodilo, naj vsaka skupina zgradi namišljeno hišo za škrate, ki živi v gozdu.

Ko skupine končajo z delom, naj vsaka opiše svoje domišljajsko bivališče.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd, šolski vrt, polje

Material

- naravni material: palice, listi, zemlja, blato, pesek

Namen

- razvoj jezikovnih veščin (sintaksa stavka, besedišče itd.),
- razvoj matematičnega jezika,
- razvoj orientacije na tleh in v prostoru,
- urjenje v delu v skupini,
- usposabljanje za opazovanje podrobnosti,
- otroci v znanem okolju opazujejo spremembe z vsemi svojimi čutili.

Različice

- Aktivnost lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.
- Gradnjo lahko nadaljujejo več dni in vse hiše povežejo v škratovo mesto.

26. Igra s frnikolami

Opis

Otroke razdelite v skupine s po 5-8 otroci na vsakega odraslega.

Skupinam graditeljev namenite nekaj spodbudnih besed.

Priprava (10-15 minut): prva skupina pripravi pobočje in očisti majhne palice, kamne in liste. V tla lahko spraskajo „žleb“, po katerem se bo lahko nato kotalila frnikola. Druga skupina zbira različne materiale, kot so kamni, listi, lubje, palice itd.

Gradnja poligona za frnikole (20–25 minut): Ali je treba frnikolo potisniti? Ali skupina lahko vse skupaj zgradi naenkrat ali je bolje razdeliti gradbene sektorje? Ali se frnikola kotali ali ne? Ali lahko preverimo, kateri material je ustrezen za vsakega od elementov poligona za frnikole? (lubje je npr. dobro za skakalnice, palice pa za obrise).

Izvedba (10 minut): testiranje različnih vrst kroglic, frnikol itd.

Razmišljanje: otroci naj opišejo, kako jim je šlo.

Primerna starost: 5+ let

Lokacija: območja s pobočji ali hrib, kjer je mogoče najti različne materiale

Material

- palice, kamni, lubje, trava, blato, listje itd.
- topi noži, rezila, grablje
- različne žogice (frnikole, žogice za golf, teniške žogice, žogice za namizni tenis, gumijaste žogice).
- košare ali vedra za prenašanje zbranega materiala

Namen

- spoznavanje različnih materialov (lastnosti itd.),
- spodbujanje socialnega in čustvenega razvoja v majhnih skupinah,
- spodbujanje samozavesti z aktivnim sodelovanjem,
- krepitev sposobnosti koncentracije,
- sodelovanje in komunikacija v ekipah,
- komunikacijska izmenjava v fazi gradnje,
- usvajanje novega besedišča (materiali, dejanja itd.),
- zavedanje glede narave in okolja,
- spoznavanje različnih materialov (npr. blato, listje, palice, lubje, trava),
- delovanje v skupini,
- v povezavi z motoričnimi sposobnostmi, gibanjem, raziskovanjem in čutili,
- vaja v opisovanju tega, kar želijo otroci storiti, in priprava načrta.

Različice

- Glede na starost so lahko skupine tudi manjše; za aktivnost se lahko pripravite tudi že dan prej.
- Morda želijo otroci prinesiti predmet po lastni izbiri, da bi preizkusili, ali je uporaben za poligon za frnikole.
- Testiramo lahko različna področja: v gozdu, na travi, na blatnih območjih.

27. Posnemajte žival

Opis

Zberite otroke in jim dajte navodilo, da morajo na različne načine posnemati živali, ki živijo v gozdu.

Otroci se premikajo od ene do druge postaje, na katerih so različne fotografije in navodila, ter upoštevajo navodila, npr.:

- Prezimumjte kot jež. Ulezite se na tla v kup listja in ga nato uporabite kot zavetje. Skupaj poimenujte mesece prezimovanja, ki se začne novembra in konča marca. Otroci naj razmislijo o tem, kako bi se počutili, če bi morali tako dolgo prezimovati. Kaj se v teh mesecih dogaja v naravi? Zakaj menite, da ježi prezimujejo?
- Otroci naj poskusijo postati tako visoki kot losi. Kako lahko dosežeš to višino? Kakšen je občutek, ko si tako visok? Kaj lahko vidiš, ko si tako visoko nad tlemi?
- Zbiraj storže kot veverice. Veverica mora v enem dnevu pojesti semena iz 25-30 storžev. Poišči 30 storžev in poskusi iz njih izbežati nekaj semen, ki jih nato preglej. Kako so videti semena? Kakšnega vonja so? Kaj misliš, kakšnega okusa so?
- Skači kot zajec. Poskusi postaviti noge pred roke. Kakšen je občutek? Poskusi skočiti počasi, nato pa še hitro. Poskusi skočiti na kratko, nato pa še na dolgo razdaljo.
- Poišči hrano kot jelen. Kaj misliš, da jeleni radi jedo v tem in drugih letnih časih? Kaj misliš, da jeleni jedo, če je na tleh sneg ali led? Kako dobijo hrano pozimi?

Primerna starost: 7-9 let

Lokacija: okolje, v katerem živali običajno živijo

Material

- slike živali, ki jih bodo oponašali otroci
- v gozdu vnaprej obesite slike in navodila za aktivnosti

Namen

- otroci posnemajo različne živali in se tako naučijo več o njih in si zapomnijo več dejstev o tem, kako živijo in kako se prilagajajo na različne letne čase v naravi,
- uporaba domišljije in gibanja glede na dejstva o živalih.

Različice

- Uporabite lahko tudi druge živali, ki živijo v gozdu, in pripravite različne aktivnosti.

28. Kamni, ki pripovedujejo zgodbe

Opis

Z otroki naredite krog in se usedite na tla.

Otrok, ki je na vrsti, da pove zgodbo, iz vrečke potegne pet kamnov, na katerih so narisani simboli iz dveh različnih zgodb, ki jih otroci že poznajo. Kamne naj postavi enega poleg drugega.

Nato naj pove zgodbo, ki vključuje te simbole.

Drugi otroci poslušajo zgodbo, lahko pa tudi pomagajo pri pripovedovanju, če pripovedovalec tako želi.

Primerna starost: 3+ let

Lokacija: v zaprtih prostorih ali na prostem (gozd, travnik, igrišče, učilnica itd.)

Material

- kamni za pripovedovanje zgodb s slikami iz zgodb

Namen

- s pomočjo kamnov otroci samostojno pripovedujejo novo zgodbo,
- naučijo se novih besed,
- spoznajo razliko med književnim jezikom in govorjenim narečjem.

Različice

- Igro lahko igrate kadarkoli. Na kamne lahko narišemo vse simbole vseh zgodb (odvisno od obravnavane teme).
- Simbole iz več kot dveh različnih zgodb lahko pomešate med seboj, da bo aktivnost tako bolj zapletena. Število pripovedovalcev lahko prilagodimo tako, da se med seboj dopolnjujejo.

29. Izdelava knjige

Opis

Otroci v naravi poiščejo zanimiv predmet.

Otroke razdelite v manjše skupine (ko so seznanjeni s konceptom, lahko sodeluje celotna skupina), vsak posameznik pa v zgodbi pove po en stavek, da nazadnje tako vsi skupaj ustvarijo zgodbo.

Otrok, ki je na vrsti, pove stavek, ki lahko vključuje zanimive predmete iz narave (če so otroci mlajši, lahko povedo tudi samo po eno besedo).

Drugi otroci poslušajo zgodbo, lahko pa tudi pomagajo pri pripovedovanju, če pripovedovalec tako želi.

Nato z nalogo nadaljuje naslednji otrok.

Odrasli lahko zgodbo zapišejo ali jo posnamejo na digitalne medije.

V okviru zadnje naloge otroci drug drugemu predstavijo zgodbo, vsi otroci, ki so sodelovali pri pripovedovanju, pa morajo nato občinstvu (drugim skupinam) predstaviti po en stavek iz zgodbe.

Primerna starost: 3+ let

Lokacija: v zaprtih prostorih ali na prostem (gozd, travnik, igrišče, učilnica itd.)

Material

- palice, kamni, lubje, trava, blato, listje itd.

Namen

- usvajanje novih besed,
- spoznavanje razlike med književnim jezikom in narečjem,
- predstavljanje zgodbe drugim otrokom.

Različice

- Igro lahko igrate kadarkoli.
- Tvorite lahko manjše ali večje skupine.
- Naslednjic lahko zgodbo preberete in jo spremenite ali dodate drugačno vsebino.
- Ko bo pripravljena končna različica, lahko napišete knjigo (narišite ilustracije in natisnite izvod ali pripravite spletno različico knjige).

Primer

Primer knjige (2 obiska gozda, risanje in barvanje v vrtcu ter izdelava spletne različice (ki jo je pripravila odrasla oseba)).

Knjigo pripovedujejo otroci, ki pripovedujejo zgodbo. Na voljo je tudi natisnjena različica.

Slika 1: Naslovnica knjige

Slika 2: 5. stran knjige

Slika 3: 16. stran knjige

30. Raziskovanje s čopičem in vodo

Opis

Raziskovalno škatlo odnesite ven in otrokom predstavite aktivnost tako, da jim pokažete pripomočke, ki jih boste uporabljali.

Opišite namen raziskovanja in dodajte naslednje vprašanje: Kaj se zgodi, ko se čopič in voda srečata s kamni ali drugimi naravnimi materiali?

Otroci poskušajo poiskati različne odtenke ali besede za to, kako čutijo kamen, če si ga prislonijo ob lice, kakšna je temperatura kamna, kakšne so različne teksture, teža, velikost, razvrščanje, ravnovesje itd.

Spremembo raziskujejo z vodo na kamnu.

Kamni oživijo, če nanje naslikate oči. Kamni se spremenijo v različne figure, otroci pa lahko o njih pripovedujejo zgodbo. Ker se kamni nenehno spreminjajo, otroci ustvarjajo različne asociacije z drugimi izkušnjami, ki so jih že doživeli, in jih preizkušajo v tem novem kontekstu.

Otroci se sprašujejo, kdaj voda izhlapi, nato pa postavljajo vprašanja o tem, zakaj se to zgodi.

Otroci lahko preizkušajo različne teorije, npr. prek primerjave s slikanjem po rokah in

oblačilih za dež. Kaj se zgodi s podlago ob srečanju z vodo in kdaj voda „izgine“?

Otroci raziskujejo tudi barve, vzorce in videz, velikost in obliko ter iščejo primerjave in razlike.

Primerna starost: 2-5 let

Lokacija: na prostem, za raziskovanje v mestu, na primer v parku

Material

- bela rjuha, kamni, voda v kozarcu, skicirke in pisala

Namen

- razvoj jezika (zlasti besedišča in pripovedovanja zgodb) z raziskovanjem podrobnosti iz narave,
- poudarjanje pomena domišljije in igre za različna odkritja v povezavi z radovednostjo, opazovanjem in čutili.

Različice

- Kaj se pozimi zgodi z vodo in kamni, če jih odnesemo ven? Kaj se zgodi, če namesto vode uporabimo sneg (sneg je druga oblika vode)? Še ena različica te aktivnosti je dodajanje barvil v vodo ali uporaba vodenih barv.

31. Pravljični junaki iz naravnih materialov

Opis

Učitelj otrokom prebere katero koli pravljico ali pesem.

Otroci se razdelijo v skupine.

Vsaka skupina izbere enega od likov iz pravljice/pesmi.

Vsaka skupina nato iz naravnih materialov ustvari izbrani lik iz pravljice/pesmi.

Skupine predstavijo svojo stvaritev drugim skupinam in ponovijo pravljico/pesem, ki so jo slišali prej.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd

Material

- naravni material, ki ga je mogoče najti na gozdnih tleh

Namen

- iz naravnih materialov poustvariti pravljico ali pesem, ki ste jim jo prebrali ali povedali pred tem,
- raziskovati gozd in spoznavati različne predmete,
- razvijati svoj besednjak in komunikacijske spretnosti,
- razvijati socialne veščine.

Različice

- Učitelj otroke razdeli v skupine, nato pa vsaki skupini dodeli znano pravljico (Sneguljčica, Rdeča kapica, Volk in sedem kozličkov itd.). Otroci iz naravnih materialov ustvarjajo glavne junake iz zgodbe, lahko pa ustvarijo tudi druge predmete iz zgodbe. Drugim skupinam tako pripovedujejo pravljico, skupine pa morajo ugotoviti, za katero pravljico gre.
- Otroci lahko isto aktivnost izvedejo tudi v parku.
- Aktivnost je primerna za vse letne čase.

32. Snežne maske

Opis

Otroci iz zmrznjenega snega naredijo masko. Odprtine je najlaže oblikovati s pomočjo palice.

Masko nato preoblikujejo v namišljeno bitje.

Zanj si izmislijo tudi ime.

Svoja bitja predstavijo drugim.

Primerna starost: 4-9 let

Lokacija: prostor, kjer lahko najdete zmrznjen sneg

Material

- sneg

Namen

- ustvarjanje zgodbe s snežnimi maskami,
- razvoj besednjaka in komunikacijskih veščin,
- razvoj socialnih veščin,
- raziskovanje zmrznjenega snega.

Različice

- Vzgojitelj razdeli otroke v pare ali skupine.
- Vsak par si izmisli zgodbo o snežnem bitju in jo predstavi drugim.

33. Race

Opis

Vzgojitelj najde palico, ki je nekoliko podobna raci. Z nikomer se ne pogovarja, pač pa se usede na stol in začne rezljati palico. Otroci se mu približajo, saj jih zanima, kaj počne. Sprašujejo ga: „Kaj počneš?“ Vzgojitelj: „Kaj misliš, da počnem?“ Otroci: „Nekaj rezljaš.“ Nato se osredotočite na obliko. Vzgojitelj vpraša otroke, če vidijo, kaj poskuša izrezljati. S pomočjo značilnega „kljuna“ bodo lažje prepoznali raco, ko pa vzgojitelj kljun pobarva oranžno in s svinčnikom nariše oči, bodo otroci zagotovo vedeli, da gre za raco.

S pomočjo vzgojitelja se raca začne pogovarjati z otroki. Pove jim, da se je izgubila v gozdu ali da ne želi več živeti v reki, zato jo zanimajo nove pustolovščine. Pravi, da si poleg tega želi tudi prijateljev.

Otroci bodo nato verjetno predlagali, da lahko sami postanejo njeni prijatelji, ali pa bodo vzgojitelju predlagali, naj izdelava še več rac.

V tem primeru vzgojitelj otrokom naroči, naj sami poiščejo palčke, ki spominjajo na race.

Otroci, ki znajo rezljati sami, lahko nato izrezljajo lastne živali in jih narišejo. Otrokom, ki še ne morejo/ne smejo rezljati (tj. otrokom, ki so mlajši od štirih let), vzgojitelj pomaga izdelati kljun. Žival pa lahko nato naslikajo sami.

Primerna starost: 3-6 let

Lokacija: gozd, katera koli lokacija, kjer lahko najdete palice

Material

- palice (odmrli les)
- nož za rezbarjenje
- podloge za kampiranje
- pisala (oranžna)
- flomastri (črni in beli)

Namen

- otroci dobijo priložnost, da vadijo govor prek „posrednega predmeta“; pogosto se zgodi, da sramežljivi otroci ne marajo pripovedovati zgodb ali celo ne marajo govoriti, predvsem ne v prisotnosti odraslih ter niti z drugimi otroki,
- komunicirajo s pomočjo lutke ali drugega predmeta; predmet jim služi kot komunikacijsko sredstvo za govor,
- „animiran“ predmet, ki so ga izdelali sami, otrokom daje moč in samozavest,

- izrezljane figurice se pogovarjajo med seboj prek otrok, kar pomeni, da se vadi komunikacija,
- otroci želijo storiti podobno in izdelati lastne račke.

Različice

- Otroci vzamejo račke s seboj in jih vključijo v svojo prosto igro.
- Nekateri otroci ostanejo v ustvarjalnosti in se začnejo igrati z račkami.
- Pri rezljanju morajo biti pozorni na pravila (poskrbeti morajo za primer-no razdaljo, med rezljanjem morajo sedeti in nož usmerjati stran od tele-sa).

34. Najdaljši stavek

Opis

V gozdu otroci poiščejo tri stvari (naravni material) po lastni izbiri.

Pripravijo stavek, v katerega morajo vključiti vse tri stvari.

S pomočjo čutil (dotik, vonj, poslušanje ipd.) stvarem dodajo čim več pridevnikov in poskušajo sestaviti čim daljše stavke.

Primerna starost: 5-9 let

Lokacija: gozd, šolski vrt, polje

Material

- naravni material

Namen

- razvoj jezikovnih veščin (sintaksa stavka, besedišče itd.),
- usposabljanje za opazovanje podrobnosti,
- otroci v znanem okolju opazujejo spremembe v naravi z vsemi svojimi čutili.

Različice

- Aktivnost lahko ponavljate v različnih letnih časih, saj otroci s tem pridobijo nova spoznanja o spremembah v naravi.

35. Čarobna palica

Opis

Otroke pokličite k sebi in jim povejte, da vam je trol podaril čarobno palico in vam povedal nekaj čarobnih besed, ki jih lahko uporabite, ko uporabljate čarobno palico.

Otroke vprašajte, če vedo, kaj je trol (če tega ne vedo, jim pokažite risbo trola).

Ko boste zamahnili s palico, se boste vsi spremenili v trole. Otroke vprašajte, če si tega želijo.

Zamahnite s palico, izrecite čarobno pesem (ali kakšno drugo čarobno besedo) in pustite, naj se zgodba začne.

„I sagans skog där snurrar sagans slända och spinner tråd så blank som solen är. I sagans skog kan nästan allting hända och allting händer också där“ avtor Lennart Hellsing.

Začnite pripovedovati zgodbo o trolih, ki živijo v gozdu, in pustite otrokom, da zgodbo dopolnijo s predlogi:

- kako so videti (oči, ušesa, rep, barva, velikost, starost),
- kako se premikajo – izvedite poteze, ki jih predlagajo otroci,
  - kaj jim je všeč,
  - kaj jim ni všeč,
  - kje spijo,
  - kaj jedo.

Otroci naj izberejo sestavine za trolovo juho in poimenujejo stvari, ki vam jih bodo prinesli, preden jih boste dali v trolovo juho.

Otroci naj poskusijo juho in opišejo, kakšnega okusa je.

Zgodbo zaključite tako, da zamahnete s čarobno palico in ponovno izrecite čarobno pesem.

Primerna starost: 7-9 let

Lokacija: kjer koli na prostem, kjer lahko na tleh najdete palico in kjer vas lahko navdihne okolica

Material

- palice, naravni material
- risba trola

Namen

- vzgojiteljevo pripovedovanje zgodb spodbuja skupino otrok, da vadijo govorjenje, igranje in poslušanje drug drugega,
- otroci skupaj doživljajo in razvijajo jezik, domišljijo in pripovedovanje zgodb.

Različice

- S seboj lahko prinesete repe, ki si jih otroci lahko nadenejo, ko postanejo troli.
- Otroci naj poiščejo lastne čarobne paličice in se odločijo, kako jih bodo uporabili in kaj želijo postati, ter ustvarijo zgodbe o njih.

36. Naš ritual: poslušaj, pridruži se, bodi del dogajanja!

Opis

Izdelava palic za ritem

Najprej poiščite primeren les (npr. mrtve veje, ki ne bodo poškodovale živih dreves). Otroci lahko pomagajo pri žaganju. Naučiti se morajo pravilnega načina rezljanja. Ko odluščijo lubje z lesa, jih naučite pravilne tehnike: vedno pomikajte nož stran od telesa! Pomembno je, da jih pri aktivnosti pozorno spremljajo odrasli.

V zadnjem koraku lahko otroci okrasijo svoje palice za ritem. Rezljanje je del „prostega časa v gozdu“, kar pomeni, da se otroci sami odločijo, če želijo rezljati ali ne, kdaj to želijo početi in ali to želijo početi sami ali v skupinah.

Petje in ritem

Instrumente uporabljamo za petje. Z bobnom ustvarjamo preprost ritem. Vzgojitelj uporablja palice za ritem, otroci pa se mu pridružijo.

Naš ritual: poslušaj, pridruži se, bodi del dogajanja!

1. Lahko zapojemo pesmico „Der Wald macht Musik“: „ Poslušajte, poslušajte, gozdni otroci, kako zabavno, gozd, gozd danes muzicira in mi se mu pridružimo. Pojemo, pojemo, petje je pesem.“ Boben in palice poskrbijo za ritem in skupaj zaključijo pesem s tremi dodatnimi ritmi. Tišina!
2. Eno ali dve minuti v tišini poslušamo gozdno glasbo.
3. Po koncu obdobja tišine. Vedno več otrok dvigne roke. Vzgojitelj s pogledom, prikimavanjem ali drugo gesto da otrokom vedeti, da lahko drug za drugim povedo, kaj so slišali ali občutili med poslušanjem. Vzgojitelj ne daje nobenih pripomb in poskrbi, da otroci druge poslušajo spoštljivo, čeprav so nekatere percepcije nerealne in izražajo otrokovo fantazijo; na primer, otroci včasih slišijo zvok tekoče vode, čeprav v gozdni šoli ni tekoče vode.

Primerna starost: 5-7 let

Lokacija: miren prostor, kjer lahko otroci sedijo na deblih ali „gozdnem kavču“, je veliko primernejši od sedenja na tleh

Material

- ročna žaga, rezbarski noži za otroke
- pesmi in napevi z vsega sveta, ki so primerni za osnovnošolce

Namen

- doživeti naravo kot kraj samote in harmonije,
- poslušanje narave,

- učenje melodij, besedil in ritmov s pesmimi iz različnih delov sveta,
- petje s kretnjami in gibi,
- razvoj jezika s pomočjo tega, kar slišimo in čutimo ob poslušanju gozdne glasbe, ter spoštljiva komunikacija znotraj skupine,
- zvok narave spodbuja povezavo z gozdom, pesmijo „Der Wald macht Musik“ in ritmom bobna.

Različice

- Ustvarite lahko lastno gozdno glasbo, ki posnema zvoke narave, ki jih slišimo. Z usti lahko požete, žvižgate, sikate, šepetate, cmokate itd., vaša telesa pa lahko postanejo bobni. Preprosti instrumenti, kot so zvončki, ropotuljice, palice in kamni, vam lahko pomagajo posnemati vremenske pojave ali zvoke živali (npr. trkanje žolne).
- Različne pesmi o letnih časih, naravi ali drugih temah lahko požete s pomočjo gibov in kretnj, ki jih ustvarijo otroci sami. Otroci se lahko odločijo, ali želijo zvoke spremljati s palicami za ritem ali z gibi in kretnjami.
- Različne pesmi lahko zahtevajo različne ritme, spet pa je odvisno od otrok, kako daleč lahko greste pri razvoju lastne gozdne glasbe.

Viri

- Unmada Kinderlieder (nemščina)
„Wunderwasser – Starke Lieder und Tänze aus dem Kinderwald“, Buch und CD, Öktopia Verlag, Münster 2001
<https://unmada.de>
<https://unikum-musik.de/produkt-kategorie/sets>
- Schnitzen mit Richard Irvine 'Forest Craft Book' (angleščina)
<https://richardirvine.co.uk/forest-craft-book/>
Povzeto po Jürgen 'Ben' Bender, ustanovitelj „Children Forest School“, osnovna šola Wohra, Nemčija

